世親の『五蘊論』——校訂テキストとリファレンス——

瀧川郁久

緒　言

仏教文献の解読の為には、術語の正確な理解が不可欠である。ことにアビダルマ論書では、法の分類と定義が明確に示された上で議論がなされているので、先ずその定義を的確に知ることが必要になる。それには原典の記述から定義を取り出してまとめた定義集が有益である。

そのような定義集として、すでに『倶舎論』の五位七十五法の定義をまとめた定義集（本庄良文「『倶舎論』七十五法定義集」三康文化研究所年報 26/27, 1993）が発表されている。各々の法の定義のサンスクリット原文と漢訳、及び和訳が示され、出典が明記されているため、アビダルマ文献の学習に非常に有益なものである。

当初はこの「『倶舎論』七十五法定義集」の形に倣って、『五蘊論』の定義集を作成する心算でいたが、本稿では敢えて五位の形に整理せず、『五蘊論』蔵漢対照テキストに簡単なリファレンスを付して発表することにした。『五蘊論』はもともと定義集の如きものであるから、本文全体の校訂テキストを用意して項目を見易く示しさえすればそのまま定義集の用を果たしうるし、またそのほうが便利でもあろうと思われるからである。

そこで、本稿では、左ページにチベット語訳の校訂テキストを、右ページに漢訳テキストと簡単なリファレンスを掲載した。リファレンスは、誌面の都合上、原則として各項目に一つづつ、『瑜伽師地論』『倶舎論』『阿毘達磨集論』『唯識三十頌釈』などの関連文献から一致または類似するサンスクリット文を拾ったものである。甚だ不十分なものであるが、理解の手掛かりにはなろうと思う。

本稿には邦訳は付していないが、『五蘊論』の翻訳としては、次のものが発表されている。

　下川辺季由・高山博史「『五蘊論』研究（一）」仏教学論集 12, 1976.

　S.Anacker, *Seven Works of Vasubandhu*, Delhi 1984, pp.49-82.

また『五蘊論』のサンスクリット還元テキストも発表されているが、残念ながら未だ管見を得ていない。

S.B.Shastri, *Pañcaskandhaprakaraṇa of Vasubandhu*, A Restitution into Sanskrit from the Tibetan Version, together with Introduction, English Translation, Notes. Kelanya 1969.

『五蘊論』の心所法の一々の定義については、竹村牧男『唯識の探究』(春秋社, 1992)第三章「唯識の心理分析」において、『三十頌釈』『阿毘達磨集論』『成唯識論』の定義と比較しながら解説がなされている。

さらに、本年九月の日本印度学仏教学会学術大会において、望月海慧氏の発表資料として、『五蘊論』安慧釈のうちの遍行・別境心所法の部分のテキストと詳細なリファレンスが配布された。

なお本稿で用いたチベット語訳校訂テキスト及び漢訳テキスト、ならびにリファレンスは本誌の刊行にあわせて、東洋文庫チベット研究室のホームページからインターネット上でテキストデータベースとして公開し、各位の研究の便に供したい。URLは http://www.toyo-bunko.or.jp/Tibetan/ である。

テキストおよび略号

チベット語訳テキスト

ཕུང་པོ་ལྔའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ།

P Peking edition: No. 5560. si 12b6-19a2.

D sDe-dge edition: No. 4059. shi 11b4-17a7.

C Co-ne edition: shi 11b4-17a6.

N sNar-thang edition: si 12b2-17b.

(校訂テキスト中では、北京版のフォリオ・行数を[12b6]のように示し、他の版はフォリオのみ[D11b]のように示す。)

漢訳テキスト

大乗五蘊論, 大正蔵31 (No.1612), 848b-850c.

リファレンス略号

AK Abhidharmakośakārikā. v.i.

AKBh Abhidharmakośabhāṣya. P.Pradhan, *Abhidharmakośabhāṣya of Vasubandhu*, 2nd edition, Patna 1975.

AS Abhidharmasamuccaya. V.V.Gokhale,"Fragments from the Abhidharmasamuccaya of Asaṅga," *Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society*, n.s.vol.23, 1947.

ASBh Abhidharmasamuccayabhāṣya. N.Tatia, *Abhidharmasamuccaya-bhāṣyam*, Patna 1976.

Tr Triṃśikākārikā. v.i.

TrBh Triṃśikābhāṣya. S.Lévi, *Vijñaptimātratāsiddhi*, Paris 1925.

Y Yogācārabhūmi. V.Bhattacharya, *The Yogācārabhūmi. of Asaṅga*, University of Calcutta 1957.

『五蘊論』の五位

世親の『五蘊論』に含まれる法の名目を、五位の形に整理すると次のようになる（数字は北京版）。

- 色（rūpa, གཟུགས་）[12b7]
  - 四大種（catvāri mahābhūtāni, འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་བཞི་）[12b8]
    - 地界（pṛthivīdhātu, སའི་ཁམས་）[13a1]
    - 水界（abdhātu, ཆུའི་ཁམས་）[13a1]
    - 火界（tejodhātu, མེའི་ཁམས་）[13a1]
    - 風界（vāyudhātu, རླུང་གི་ཁམས་）[13a1]
  - 所造色（upādāyarūpa, རྒྱུར་བྱས་པའི་གཟུགས་）[13a2]
    - 眼根（cakṣur-indriya, མིག་གི་དབང་པོ་）[13a3]
    - 耳根（śrotra-indriya, རྣ་བའི་དབང་པོ་）[13a3]
    - 鼻根（ghrāna-indriya, སྣའི་དབང་པོ་）[13a4]
    - 舌根（jihvā-indriya, ལྗེའི་དབང་པོ་）[13a4]
    - 身根（kāya-indriya, ལུས་ཀྱི་དབང་པོ་）[13a4]
    - 色（rūpa, གཟུགས་）[13a4]
    - 声（śabda, སྒྲ་）[13a5]
    - 香（gandha, དྲི་）[13a6]
    - 味（rasa, རོ་）[13a6]
    - 所触一分（spraṣṭavya-ekadeśa, རེག་བྱའི་ཕྱོགས་གཅིག）[13a7]
    - 無表色（avijñapti, རྣམ་པར་རིག་བྱེད་མ་ཡིན་པ་）[13a8]
- 心（citta, སེམས་）
  - 識（vijñāna, རྣམ་པར་ཤེས་པ་）[16b8]
  - 心（citta, སེམས་）[17a1]
  - 意（manas, ཡིད་）[17a4]
- 心所（caitta, སེམས་ལས་འབྱུང་བ་）[13b4]
  - 遍行（sarvatraga, ཀུན་དུ་འགྲོ་བ་）[14a1]
    - 触（sparśa, རེག་པ་）[14a2]
    - 作意（manasikāra, ཡིད་ལ་བྱེད་པ་）[14a2]
    - 受（vedanā, ཚོར་བ་）[13a8]
    - 想（saṃjñā, འདུ་ཤེས་）[13b2]
    - 思（cetanā, སེམས་པ་）[14a3]

別境（pratiniyataviṣaya, ཡུལ་སོ་སོར་ངེས་པ་）

　欲（chanda, འདུན་པ་）[14a3]

　勝解（adhimokṣa, མོས་པ་）[14a3]

　念（smṛti, དྲན་པ་）[14a4]

　三摩地（samādhi, ཏིང་ངེ་འཛིན་）[14a4]

　慧（prajñā, ཤེས་རབ་）[14a5]

善（kuśala, དགེ་བ་）

　信（śraddha, དད་པ་）[14a5]

　慚（hrī, ངོ་ཚ་ཤེས་པ་）[14a6]

　愧（apatrāpya, ཁྲེལ་ཡོད་པ་）[14a6]

　無貪（alobha, མ་ཆགས་པ་）[14a7]

　無瞋（adveṣa, ཞེ་སྡང་མེད་པ་）[14a7]

　無痴（amoha, གཏི་མུག་མེད་པ་）[14a7]

　精進（vīrya, བརྩོན་འགྲུས་）[14a8]

　軽安（praśrabdhi, ཤིན་དུ་སྦྱངས་པ་）[14a8]

　不放逸（apramāda, བག་ཡོད་）[14b1]

　捨（upekṣā, བཏང་སྙོམས་）[14b2]

　不害（avihiṃsā, རྣམ་པར་མི་འཚེ་བ་）[14b3]

煩悩（kleśa, ཉོན་མོངས་པ་）

　貪（rāga, འདོད་ཆགས་）[14b3]

　瞋（pratigha, ཁོང་ཁྲོ་བ་）[14b4]

　慢（māna, ང་རྒྱལ་）[14b4]

　　慢（māna, ང་རྒྱལ་）[14b5]

　　過慢（atimāna, ཆེ་བའི་ང་རྒྱལ་）[14b5]

　　慢過慢（mānātimāna, ང་རྒྱལ་ལས་ཀྱང་ང་རྒྱལ་）[14b7]

　　我慢（asmimāna, ངའོ་སྙམ་པའི་ང་རྒྱལ་）[14b7]

　　増上慢（abhimāna, མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་）[14b8]

　　卑慢（ūnamāna, ཅུང་ཟད་སྙམ་པའི་ང་རྒྱལ་）[14b8]

　　邪慢（mithyāmāna, ལོག་པའི་ང་རྒྱལ་）[15a1]

　無明（avidyā, མ་རིག་པ་）[15a2]

　見（dṛś, ལྟ་བ་）[15a3]

　　薩迦耶見（satkāyadṛṣṭi, འཇིག་ཚོགས་ལ་ལྟ་བ་）[15a4]

　　辺執見（antagrāhadṛṣṭi, མཐར་འཛིན་པར་ལྟ་བ་）[15a5]

　　邪見（mithyādṛṣṭi, ལོག་པར་ལྟ་བ་）[15a6]

    - 見取（dṛṣṭiparāmarśa, ལྟ་བ་མཆོག་ཏུ་འཛིན་པ་）[15a6]
    - 戒禁取（śīlavrataparāmarśa, ཚུལ་ཁྲིམས་དང་བརྟུལ་ཞུགས་མཆོག་ཏུ་འཛིན་པ་）[15a7]
  - 疑（vicikitsā, ཐེ་ཚོམ་）[15a8]
- 随煩悩（upakleśa, ཉེ་བའི་ཉོན་མོངས་པ་）
  - 忿（krodha, ཁྲོ་བ་）[15b1]
  - 恨（upanahana, ཁོན་དུ་འཛིན་པ་）[15b2]
  - 覆（mrakṣa, འཆབ་པ་）[15b2]
  - 悩（pradāśa, འཚིག་པ་）[15b2]
  - 嫉（īrṣya, ཕྲག་དོག་）[15b3]
  - 慳（mātsarya, སེར་སྣ་）[15b3]
  - 誑（māyā, སྒྱུ་）[15b4]
  - 諂（śāthya, གཡོ་）[15b4]
  - 憍（mada, རྒྱགས་པ་）[15b4]
  - 害（vihiṃsā, རྣམ་པར་འཚེ་བ་）[15b5]
  - 無慚（āhrīkya, ངོ་ཚ་མེད་པ་）[15b5]
  - 無愧（anapatrāpya, ཁྲེལ་མེད་པ་）[15b6]
  - 惛沈（styāna, རྨུགས་པ་）[15b6]
  - 掉挙（auddhatya, རྒོད་པ་）[15b6]
  - 不信（āśraddhya, མ་དད་པ་）[15b7]
  - 懈怠（kausīdya, ལེ་ལོ་）[15b7]
  - 放逸（pramāda, བག་མེད་པ་）[15b8]
  - 失念（muṣitasmRti, བརྗེད་ངས་པ་）[16a1]
  - 散乱（vikṣepa, རྣམ་པར་གཡེང་བ་）[16a1]
  - 不正知（asaṃprajanya, ཤེས་བཞིན་མ་ཡིན་པ་）[16a2]
- 不決定（anyathātva, གཞན་དུ་ཡང་འགྱུར་བ་）
  - 悪作（kaukṛtya, འགྱོད་པ་）[16a3]
  - 睡眠（middha, གཉིད་）[16a3]
  - 尋（vitarka, རྟོག་པ་）[16a3]
  - 伺（vicāra, དཔྱོད་པ་）[16a4]

心不相応行（cittaviprayuktasaṃskāra, སེམས་དང་མི་ལྡན་པའི་འདུ་བྱེད་）[16a4]

- 得（prāpti, ཐོབ་པ་）[16a7]
- 無想等至（asaṃjñisamāpatti, འདུ་ཤེས་མེད་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་）[16a8]
- 滅尽等至（nirodhasamāpatti, འགོག་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་）[16b1]
- 無想所有（āsaṃjñika, འདུ་ཤེས་མེད་པ་）[16b2]

命根（jīvendriya, སྲོག་གི་དབང་པོ་）[16b3]

衆同分（nikāyasabhāga, རིས་མཐུན་པ་）[16b4]

生（jāti, སྐྱེ་བ་）[16b4]

老（jarā, རྒ་བ་）[16b5]

住（sthiti, གནས་པ་）[16b5]

無常（anityatā, མི་རྟག་པ་ཉིད་）[16b5]

名身（nāmakāya, མིང་གི་ཚོགས་）[16b5]

句身（padakāya, ཚིག་གི་ཚོགས་）[16b6]

文身（vyañjanakāya, ཡི་གེའི་ཚོགས་）[16b6]

異生性（pṛtagjanatva, སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་ཉིད་）[16b7]

無為（asaṃskṛta, འདུས་མ་བྱས་）[17b3]

虚空（ākāśa, ནམ་མཁའ་）[17b3]

非択滅（apratisaṃkhyānirodha, སོ་སོར་བརྟགས་པ་མ་ཡིན་པའི་འགོག་པ་）[17b4]

択滅（pratisaṃkhyānirodha, སོ་སོར་བརྟགས་པའི་འགོག་པ་）[17b4]

真如（tathatā, དེ་བཞིན་ཉིད་）[17b5]

（註）

世親の『五蘊論』の挙げる心不相応行は上の１４法であるが、チベット語訳の安慧註（P44a6-44b8）及び地親註（P176b5-178a1）では、「流転・定異・相応・勢速・次第・時・方・数・和合」を加えて、２３法とする。

༄༅། །རྒྱ་གར་སྐད་དུ། པ་ཉྩ་སྐནྡྷ་པྲ་ཀ་ར་ཎ། །
བོད་སྐད་དུ། ཕུང་པོ་ལྔའི་རབ་ཏུ་བྱེད་(1)པ། །

འཇམ་དཔལ་གཞོན་ནུར་གྱུར་པ་ལ་ཕྱག་འཚལ་[12b7]ལོ། །

ཕུང་པོ་ལྔ་ནི་གཟུགས་ཀྱི་ཕུང་པོ་དང་། ཚོར་བའི་ཕུང་པོ་དང་། འདུ་ཤེས་ཀྱི་ཕུང་པོ་དང་། འདུ་བྱེད་ཀྱི་ཕུང་པོ་དང་། རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཕུང་པོའོ། །

1. rūpaskandha

གཟུགས་གང་ཞེ་ན། གཟུགས་གང་ཡིན་[12b8]པ་ཅི་ཡང་རུང་སྟེ། དེ་དག་ཐམས་ཅད་འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་བཞི་དག་དང་། འབྱུང་བ་ཆེན་པོའི་(2)བཞི་དག་རྒྱུར་བྱས་པའོ། །

འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་བཞི་དག་གང་ཞེ་ན། སའི་ཁམས་དང་། ཆུའི་ཁམས་དང་། མེའི་ཁམས་དང་། [13a1] རླུང་གི་ཁམས་སོ། །

དེ་ལ་སའི་ཁམས་གང་ཞེ་ན། སྲ་བ་ཉིད་དོ། །

ཆུའི་ཁམས་གང་ཞེ་ན། གཤེར་(3)བ་ཉིད་དོ། །

མེའི་ཁམས་གང་ཞེ་ན། ཚ་བ་ཉིད་དོ། །

རླུང་གི་ཁམས་གང་ཞེ་ན། ཡང་ཞིང་[13a2]གཡོ་བ་ཉིད་དོ། །

རྒྱུར་བྱས་པའི་གཟུགས་གང་ཞེ་ན། མིག་གི་དབང་པོ་དང་། རྣ་བའི་དབང་པོ་དང་། སྣའི་ (4)དབང་པོ་དང་། ལྗེའི་དབང་པོ་དང་། ལུས་ [D12a] ཀྱི་དབང་པོ་དང་། གཟུགས་དང་། སྒྲ་དང་། [13a3] དྲི་དང་། རོ་དང་། རེག་བྱའི་ཕྱོགས་གཅིག་དང་། རྣམ་པར་རིག་བྱེད་མ་ཡིན་པའོ། །

དེ་ལ་མིག་གི་དབང་པོ་གང་ཞེ་ན། ཡུལ་ཁ་དོག་གཟུགས་དང་བའོ། །[C12a]

རྣ་བའི་དབང་པོ་གང་ཞེ་ན། ཡུལ་སྒྲ་གཟུགས་[13a4]དང་བའོ། །

སྣའི་དབང་པོ་གང་ཞེ་ན། ཡུལ་དྲི་གཟུགས་དང་བའོ། །

ལྗེའི་དབང་པོ་གང་ཞེ་ན། ཡུལ་རོ་གཟུགས་དང་བའོ། །

ལུས་ཀྱི་དབང་པོ་གང་ཞེ་ན། ཡུལ་རེག་བྱ་གཟུགས་དང་བའོ། །

གཟུགས་[13a5]གང་ཞེ་(5)ན། མིག་གི་ཡུལ་ཏེ། ཁ་དོག་དང་། དབྱིབས་དང་། རྣམ་པར་རིག་བྱེད་དོ། །

སྒྲ་གང་ཞེ་ན། རྣ་བའི་ཡུལ་ཏེ། ཟིན་པ་དང་མ་ཟིན་པ་དང་གཉི་གའི་སྟེ། འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་བཞིའི་རྒྱུ་ལས་བྱུང་བའོ། ། [13a6]

No.1612(大正藏,vol.31,848-850)

大乘五蘊論　一卷

世親菩薩造

三藏法師玄奘奉　詔譯

如薄伽梵略說五蘊。一者色蘊。二者受蘊。三者想蘊。四者行蘊。五者識蘊。

云何色蘊。謂四大種及四大種所造諸色。云何四大種。謂地界水界火界風界。

云何地界。謂堅強性。

云何水界。謂流濕性。

云何火界。謂温燥性。

云何風界。謂輕等動性。

云何四大種所造諸色。謂眼根耳根鼻根舌根身根。色聲香味觸一分無表色等。

云何眼根。謂色爲境清淨色。

云何耳根。謂聲爲境清淨色。

云何鼻根。謂香爲境清淨色。

云何舌根。謂味爲境清淨色。

云何身根。謂所觸爲境清淨色。

云何爲色。謂眼境界。顯色形色及表色等。

云何爲聲。謂耳境界。執受大種因聲。非執受大種因聲。俱大種因聲。

色　[12b7]

ASBh p.3,3: **catvāri** ca **māhābhūtāny** upādāyeti.

四大種

AKBh p.8,21-22: kharaḥ pṛthivīdhātuḥ. sneho 'bdhātuḥ. uṣṇatā tejodhātuḥ. īraṇā vāyudhātuḥ.

所造色　[13b2]

AK 9cd: tadvijñānāśrayā rūpaprasādāś **cakṣurādayaḥ**. Cf. AKBh 22,4ff.

Y p.4,9-10: **cakṣuḥ** katamat...cakṣurvijñānasaṃniśrayo rūpaprasādo...

Y p.6,7-8: **śrotraṃ** katamat...śrotravijñānasanniśrayo rūpaprasādo...

Y p.7,8-9: **ghrāṇaṃ** katamat...ghrāṇavijñānasaṃniśrayo rūpaprasādo...

Y p.8,1-2: **jihvā** katamā...jihvāvijñānasanniśrayo rūpaprasādo...

Y p.8,16-17: **kāyaḥ** katamaḥ...kāyavijñānasaṃniśrayo rūpaprasādo...

Y p.4,12-14: cakṣurvijñānasyālambanaṃ katamat. yad rūpaṃ sanidarśanaṃ sapratighaṃ. tat punar anekavidhaṃ. samāsato varṇaḥ saṃsthānaṃ vijñaptiś ca.

Y p.6,14-15: sa punar upāttamahābhūtahetuko 'nupāttamahābhūtahetuka upāttānupāttamahābhūtahetukaś ca.

ASBh p.3,17-18: lakṣaṇataḥ śrotrendriyagrāhyo yo 'rtha iti.

དྲི་གང་ཞེ་ན། སྣའི་ཡུལ་ཏེ། དྲི་ཞིམ་པ་[N13a]དང་། དྲི་ང་བ་དང་། དེ་ལས་གཞན་པའོ། །

རོ་གང་ཞེ་ན། ལྕེའི་ཡུལ་ཏེ། མངར་བ་དང་། སྐྱུར་བ་དང་། ལན་ཚྭ་དང་། ཚ་བ་དང་། ཁ་བ་དང་། བསྐ་བ་ཞེས་[13a7]བྱའོ། །

རེག་བྱའི་ཕྱོགས་གཅིག་གང་ཞེ་ན། ལུས་ཀྱི་ཡུལ་ཏེ། འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་རྣམས་བཞག་སྟེ། འཇམ་པ་ཉིད་དང་། རྩུབ་པ་ཉིད་དང་། ལྡི་བ་ཉིད་དང་། ཡང་བ་ཉིད་དང་། གྲང་བ་ཉིད་དང་། [13a8] བཀྲེས་པ་ཉིད་དང་། སྐོམ་(6)པའོ། །

རྣམ་པར་རིག་བྱེད་མ་ཡིན་པ་གང་ཞེ་ན། རྣམ་པར་རིག་བྱེད་དང་། ཏིང་ངེ་འཛིན་ལས་བྱུང་བའི་གཟུགས་ཏེ། བསྟན་དུ་མེད་ལ་ཐོགས་པ་མེད་པའོ(7)། །

2. vedanāskandha

ཚོར་བ་གང་ཞེ་ན། [13b1] མྱོང་བ་རྣམ་པ་གསུམ་ (8)སྟེ། བདེ་བ་དང་། སྡུག་བསྔལ་བ་དང་། སྡུག་བསྔལ་(9)ཡང་མ་ཡིན། བདེ་བ་ཡང་(10)མ་ཡིན་པ་སྟེ(11)། བདེ་བ་ནི་(12)གང་འགགས་ན། ཕྲད་པར་འདོད་པའོ། །

སྡུག་བསྔལ་ནི་གང་བྱུང་ན། བྲལ་[13b2] བར་འདོད་པའོ། །

བདེ་བ་ཡང་མ་ཡིན། སྡུག་བསྔལ་བ་ཡང་མ་ཡིན་པ་ནི་གང་བྱུང་ན། གཉིས་ཀར་འདོད་པར་མི་འགྱུར་བའོ། །

3. saṃjñāskandha

འདུ་ཤེས་གང་ཞེ་ན། ཡུལ་ལ་མཚན་མར་འཛིན་པའོ། །

དེ་ནི་རྣམ་པ་གསུམ་སྟེ། [13b3] ཆུང་ངུ་དང་། རྒྱ་ཆེན་པོར་གྱུར་པ་དང་། ཚད་མེད་པའོ། །

4. saṃskāraskandha

འདུ་བྱེད་རྣམས་གང་ཞེ་ན། ཚོར་བ་དང་འདུ་ཤེས་ལས་གཞན་པ་ (13)སེམས་ལས་བྱུང་བའི་ཆོས་ (14) རྣམས་དང་། [D12b] སེམས་དང་ལྡན་པ་མ་ཡིན་པ་[13b4] རྣམས་(15)སོ། །

4.a. caitta

དེ་ལ་སེམས་ལས་བྱུང་བའི་ཆོས་རྣམས་ཀྱང་གང་ཞེ་ན། ཆོས་གང་དག་སེམས་དང་མཚུངས་པར་ལྡན་པ་རྣམས་(16)སོ། །

云何爲香。謂鼻境界。好香惡香及所餘香。
云何爲味。謂舌境界。甘味酢味鹹[醎]
味辛味苦味淡味。
云何爲所觸一分。謂身境界。除四大種。餘所造
觸。滑性澁性重性輕性冷飢渴等
云何名爲無表色等。謂有表業及三摩地所生色
等無見無對。

云何受蘊。謂三領納。一苦二樂三不苦不樂。
樂謂滅時有和合欲。
苦謂生時有乖離欲。
不苦不樂謂無二欲。

云何想蘊。謂於境界取種種相。

云何行蘊。謂除受想。諸餘心法及心不相應行。
云何名爲諸餘心法。爲彼諸法與心相應。

AKBh p.7,6-7: trividhas tu śāstre. sugandho durgandhaḥ samagandha iti.

AKBh p.7,4: madhura-amla-lavana-kaṭuka-tikta-kaṣāya-bhedāt.

AKBh p.7,9-10: catvāri mahābhūtāni ślakṣṇatvaṃ karkaśatvaṃ gurutvaṃ laghutvaṃ śītaṃ jighatsā pipāsā ceti.

AKBh p.8,9-10: samāsatas tu vijñaptisamādhisaṃbhūtaṃ kuśalākuśalarūpam **avijñaptiḥ**.

受 [13a8]

AKBh p.10,14: trividho 'nubhavo **vedanāskandhaḥ**. sukho duḥkho 'duḥkhāsukhaś ca.

TrBh p.20,16-18: **vedanā** anubhavasvabhāvā... tridhā bhavati. sukhā. dhḥkhā. aduḥkhāsukhā ca.

TrBh p.20,23-p.21,1: tatra sukho 'nubhavaḥ yasminn utpanne 'viyogecchā niruddhe ca punaḥ saṃyogecchā jāyate. duḥkho 'nubhvaḥ yasminn utpanne viyogecchā niruddhe ca punar asaṃyogecchā. aduḥkhāsukho yasminn utpanne niruddhe cobhayaṃ na jāyate.

想 [13b2]

AKBh p.54,20-21: **saṃjñā** saṃjñānaṃ viṣayanimittodgrahaḥ.

TrBh p.21,2: **saṃjñā** viṣayanimittodgrahaṇaṃ.

行 [13b4]

AS p.15,11-12: itīyaṃ cetanāṃ vedanāṃ saṃjñāṃ ca sthāpayitvā tadanye caitasikā dharmāś cittaviprayuktāś ca saṃskārāḥ **saṃskāraskandha** ity ucyate.

དེ་དག་ཀྱང་གང་ཞེ་ན། རེག་པ་དང་། ཡིད་ལ་བྱེད་པ་དང་། ཚོར་བ་ [13b5] དང་། འདུ་ཤེས་དང་། སེམས་[C12b] པ་དང་། འདུན་པ་དང་། མོས་པ་དང་། དྲན་པ་དང་། ཏིང་ངེ་འཛིན་ (17)དང་། ཤེས་རབ་དང་། དད་པ་དང་། ངོ་ཚ་ཤེས་པ་དང་། ཁྲེལ་ཡོད་པ་དང་། མ་ཆགས་པའི་ [13b6] དགེ་བའི་རྩ་ (18)བ་དང་། ཞེ་སྡང་མེད་པའི་དགེ་བའི་རྩ་བ་དང་། གཏི་མུག་མེད་པའི་དགེ་བའི་རྩ་བ་དང་། བརྩོན་འགྲུས་དང་། ཤིན་ཏུ་སྦྱངས་པ་དང་། བག་ཡོད་པ་དང་། བཏང་སྙོམས་དང་། རྣམ་པར་མི་ [13b7] འཚེ་བ་དང་། འདོད་ཆགས་དང་། ཁོང་ཁྲོ་བ་དང་། ང་རྒྱལ་དང་། མ་རིག་པ་དང་། ལྟ་བ་དང་། ཐེ་ཚོམ་དང་། ཁྲོ་བ་དང་། ཁོན་དུ་འཛིན་པ་ [N13b] དང་། འཆབ་པ་དང་། འཚིག་པ་དང་། ཕྲག་ (19) དོག་དང་། [13b8] སེར་སྣ་དང་། སྒྱུ་དང་། གཡོ་དང་། རྒྱགས་པ་དང་། རྣམ་པར་འཚེ་བ་དང་། ངོ་ཚ་མེད་པ་དང་། ཁྲེལ་མེད་པ་དང་། རྨུགས་པ་དང་། རྒོད་པ་དང་། མ་དད་པ་དང་། ལེ་ལོ་དང་། བག་མེད་པ་དང་། བརྗེད་ངས་པ་དང་། [14a1] རྣམ་པར་གཡེངས་པ་ (20)དང་། ཤེས་ (21)བཞིན་མ་ཡིན་པ་དང་། འགྱོད་ (22)པ་དང་། གཉིད་དང་། རྟོག་པ་དང་། དཔྱོད་པའོ། །

དེ་རྣམས་ལས་ལྔ་ནི་ཀུན་ཏུ་འགྲོ་བའོ། །ལྔ་ནི་ཡུལ་སོ་སོར་ངེས་པའོ། །བཅུ་གཅིག་ནི་ [14a2] དགེ་བའོ། །དྲུག་ནི་ཉོན་མོངས་པའོ། །ལྷག་མ་རྣམས་ནི་ཉེ་བའི་ཉོན་མོངས་པའོ། །བཞི་ནི་གཞན་དུ་ཡང་འགྱུར་བའོ། །

4.a.1. sarvatraga

རེག་པ་གང་ཞེ་ན། གསུམ་འདུས་ནས་ཡོངས་སུ་གཅོད་པའོ། །

ཡིད་ལ་བྱེད་པ་གང་ཞེ་ན། སེམས་[14a3] ཀྱི་ (23)འཇུག་པའོ། །

སེམས་པ་གང་ཞེ་ན། ཡོན་ཏན་དང་། ཉེས་ (24)པ་དང་། གཉི་ག་མ་ཡིན་པ་ཡིན་པ་ལ་སེམས་མངོན་པར་འདུ་བྱེད་པ་ཡིད་ཀྱི་ལས་སོ། །

4.a.2. pratiniyataviṣaya

འདུན་པ་གང་ཞེ་ན། བསམ་པའི་དངོས་པོ་ལ་འདོད་པའོ། །

མོས་པ་གང་ཞེ་ན། [14a4] ངེས་པའི་དངོས་པོ་ལ་དེ་བཞིན་དུ་ངེས་པར་འཛིན་པའོ། །

དྲན་པ་གང་ཞེ་ན། འདྲིས་པའི་དངོས་པོ་ཉིད་མ་བརྗེད་པ་སྟེ། སེམས་ཀྱི་མངོན་པར་བརྗོད་པ་ཉིད་དོ། །

ཏིང་ངེ་འཛིན་གང་ཞེ་ན། བརྟག་པའི་ [D13a] དངོས་པོ་ལ་སེམས་རྩེ་ [14a5] གཅིག་པ་ཉིད་དོ། །

ཤེས་རབ་གང་ཞེ་ན། དེ་དག་ཉིད་ལ་རབ་ཏུ་རྣམ་པར་འབྱེད་པ་སྟེ། རིགས་ (25)པ་དང་། རིགས་པ་མ་ཡིན་པས་བསྐྱེད་པ་དང་། གཞན་པའོ། །

彼復云何。謂觸作意受想思。欲勝解念三摩地慧。信慚愧無貪善根無瞋善根無癡善根精進輕安不放逸捨不害。貪瞋慢無明見疑。忿恨覆惱嫉慳誑諂憍害無慚無愧惛沈掉擧不信懈怠放逸忘念散亂不正知。惡作睡眠尋伺。是諸心法。五是遍行。五是別境。十一是善。六是煩惱。餘是隨煩惱。四是不決定。

云何爲觸。謂三和合分別爲性。
云何作意。謂能令心發悟爲性。
云何爲思。謂於功德過失及俱相違。令心造作意業爲性。

云何爲欲。謂於可愛事希望爲性。
云何勝解。謂於決定事即如所了印可爲性。
云何爲念。謂於串習事令心不忘明記爲性。
云何三摩地。謂於所觀事令心一境不散爲性。
云何爲慧。謂即於彼擇法爲性。或如理所引。或不如理所引。或俱非所引。

遍行

AS p.15,18-p.16,1: **sparśaḥ** katamaḥ. trikasannipāta indriyavikāraparicchcdaḥ.
TrBh p.20,2-3: tatra **sparśas** trikasaṃnipātc indriyavikāraparicchcdaḥ.
AS p.15,18: **manaskāraḥ** katamaḥ. cetasa ābhogaḥ.
TrBh p.20,11-12: **manaskāraś** cetasa ābhogaḥ.
AS p.15,17: **cetanā** katamā. cittābhisaṃskāro manaskarma.
TrBh p.21,4: **cetanā** cittābhisaṃskāro manasaś ccṣṭā.

別境

AS p.16,1-2: **chandaḥ** katamaḥ. īpsite vastuni tat tad upasaṃhatā kartukāmatā.
TrBh p.25,22: tatra **chando** 'bhiprete vastuny abhilASaḥ.
AS p.16,2-3: **adhimokṣaḥ** katamaḥ. niścite vastuni yathāniścayaṃ dhāraṇā.
TrBh p.25,25-26: **adhimokṣo** niścite vastuni tathaivāvadhāraṇaṃ.
AS p.16,3-4: **smṛtiḥ** katamā. saṃstute vastuni cetaso 'sampramoṣaḥ.
TrBh p.25,30-26,1: **smṛtiḥ** saṃstute vastuny asampramoṣaś cetaso 'bhilapanatā.
AS p.16,4: **samādhiḥ** katamaḥ. upaparīkṣye vastuni cittasyaikāgratā.
TrBh p.26,5: **samādhi**rūpaprīkṣe vastuni cittasyaikāgratā.
AS p.16,5: **prajñā** katamā. upaparīkṣya eva vastuni dharmāṇāṃ pravicayaḥ.
TrBh p.26,7-8: dhīḥ **prajñā**. sāpy upaparīkṣya eva vastuni pravicayo yogāyogavihito 'nyathā veti.

4.a.3. kuśala

དད་པ་གང་ཞེ་ན། ལས་དང་འབྲས་བུ་དང་། བདེན་པ་དང་། [14a6] དཀོན་མཆོག་ལ་མངོན་པར་ཡིད་ཆེས་པ་དང་། [C13a] འདོད་པ་དང་། སེམས་དང་བའོ། །

ངོ་ཚ་ཤེས་པ་གང་ཞེ་ན། བདག་གམ་ཆོས་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་སྟེ། ཁ་ན་མ་ཐོ་བས་འཛེམ་(26)པའོ། །

ཁྲེལ་ཡོད་པ་གང་ཞེ་ན། འཇིག་རྟེན་གྱི་[14a7] དབང་དུ་བྱས་ཏེ་ཁ་ན་མ་ཐོ་བས་(27)འཛེམ་པའོ། །

མ་ཆགས་པ་གང་ཞེ་ན། ཆགས་པའི་གཉེན་པོ་སྟེ། ཡིད་བྱུང་ཞིང་མི་ལེན་པའོ། ཞེ་སྡང་མེད་པ་གང་ཞེ་ན། ཞེ་སྡང་གི་གཉེན་པོ་སྟེ་བྱམས་པའོ། །

གཏི་མུག་[14a8] མེད་པ་གང་ཞེ་ན། གཏི་མུག་གི་གཉེན་པོ་སྟེ(28)། ཡང་དག་པ་ལ་ཡང་དག་པར་རྟོགས་པའོ། །

བརྩོན་འགྲུས་གང་ཞེ་ན། ལེ་ལོའི་[N14a] གཉེན་པོ་སྟེ། དགེ་བ་ལ་སེམས་མངོན་པར་སྤྲོ་བའོ། །

ཤིན་ཏུ་སྦྱངས་པ་གང་ཞེ་ན། གནས་ [14b1] ངན་ལེན་གྱི་ (29)གཉེན་པོ་སྟེ། ལུས་དང་སེམས་ལས་སུ་རུང་བ་ཉིད་དོ། །

བག་ཡོད་པ་གང་ཞེ་ན། བག་མེད་པའི་གཉེན་པོ་སྟེ། མ་ཆགས་པ་ནས་བརྩོན་འགྲུས་ཀྱི་བར་དེ་དག་ལ་གནས་ནས་མི་དགེ་བའི་ཆོས་སྤང་(30)ཞིང་། དེའི་[14b2] གཉེན་པོ་དགེ་བའི་ཆོས་རྣམས་བསྒོམ་པའོ། །

བཏང་སྙོམས་གང་ཞེ་ན། མ་ཆགས་པ་ནས་བརྩོན་འགྲུས་ཀྱི་བར་དེ་དག་ཉིད་ལ་གནས་ཤིང་སེམས་མཉམ་པ་ཉིད་དང་། སེམས་རྣལ་དུ་འདུག་པ་དང་། སེམས་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ་ [14b3] པ་ཡང་ཐོབ་པ་སྟེ། གང་གི་(31)ཉོན་(32)མོངས་པ་ཅན་གྱི་(33)ཆོས་རྣམས་བས་ལ་ནས་ཉོན་མོངས་པ་ཅན་མེད་པར་གནས་པ་ཉིད་དོ། །

རྣམ་པར་མི་འཚེ་བ་གང་ཞེ་ན། རྣམ་པར་(34)འཚེ་བའི་གཉེན་པོ་སྟེ། སྙིང་རྗེ་བའོ། །

4.a.4. kleśa

འདོད་ཆགས་[14b4] གང་ཞེ་ན། ཉེ་བར་ལེན་པའི་ཕུང་པོ་ལྔ་ (35)ལ་མངོན་པར་ཞེན་པ་དང་། ལྷག་པར་ཆགས་པའོ། །

ཁོང་ཁྲོ་བ་གང་ཞེ་ན། སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་ཀུན་ནས་མནར་སེམས་པའོ། །

ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ན། ང་རྒྱལ་རྣམ་པ་བདུན་སྟེ (36)། [14b5] ང་རྒྱལ་དང་། ཆེ་བའི་ང་རྒྱལ་དང་། ང་རྒྱལ་ལས་ཀྱང་ང་རྒྱལ་དང་། ངའོ་སྙམ་པའི་ང་རྒྱལ་དང་། མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་ [D13b] དང་། ཅུང་ཟད་སྙམ་པའི་ང་རྒྱལ་དང་། ལོག་པའི་ང་རྒྱལ་ལོ། །

ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ན། ཆུང་ངུ་ (37)བས་བདག་ [14b6] ཆེ་བའམ། མཚུངས་པ་དང་མཚུངས་སོ་སྙམ་དུ་སེམས་ཁེངས་པ་གང་ཡིན་པའོ། །

云何爲信。謂於業果諸諦寶中。極正符順心淨
爲性。
云何爲慚。謂自增上及法增上。於所作罪羞恥
爲性。
云何爲愧。謂世增上於所作罪羞恥爲性。
云何無貪。謂貪對治。令深厭患無著爲性。
云何無瞋。謂瞋對治。以慈爲性。
云何無癡。謂癡對治。以其如實正行爲性。
云何精進。謂懈怠對治。心於善品勇悍爲性。
云何輕安。謂麁重對治。身心調暢堪能爲性。
云何不放逸。謂放逸對治。即是無貪乃至精進
依止此故。捨不善法。及即修彼對治善法。
云何爲捨。謂即無貪乃至精進依止此故。獲得
所有心平等性心正直性心無發悟性。又由此故
於已除遣染汚法中無染安住。
云何不害。謂害對治。以悲爲性。
云何爲貪。謂於五取蘊染愛耽著爲性。
云何爲瞋。謂於有情樂作損害爲性。
云何爲慢。所謂七慢。一慢。二過慢。三慢過慢。
四我慢。五增上慢。六卑慢。七邪慢。
云何慢。謂於劣計己勝。或於等計己等。心高擧
爲性。

善[14a5]

TrBh p.26,24-25: tatra **śraddhā** karmaphalasatyaratncṣv abhisampratyayaḥ prasādaś cctaso 'bhilāṣaḥ.

TrBh p.26,30-31: **hrīr** ātmānaṃ dharmaṃ vādhipatiṃ kṛtvāvadyena lajjā.

TrBh p.27,2-3: **apatrāpyaṃ** lokam adhipatiṃ kṛtvāvadyena lajjā.

TrBh p.27,4-6: **alobho** lobhapratipakṣaḥ.... tatpratipakṣo 'lobho bhave bhavopakaraṇeṣu cānāsaktiḥ vaimukhyaṃ ca.

TrBh p.27,7: **adveṣo** dveṣapratipakṣo maitrī.

TrBh p.27,10: **amoho** mohapratipakṣaḥ. ayathābhūtasaṃpratipattir mohaḥ.

TrBh p.27,12-13: **vīryaṃ** kausīdyapratipakṣaḥ. kuśale cctaso 'bhyutsāhaḥ.

TrBh p.27,14-15: **praśrabdhir** dauṣṭhulyapratipakṣaḥ kāyacittakarmaṇyatā.

TrBh p.27,25-27: tatrā**pramādaḥ** pramādhapratipakṣaḥ. alobhād yāvad vīryam aprasādaḥ. yair alobhādīn niśrityā kuśalān dharmān prajahāti tatpratipakṣāś ca kuśalān dharmān bhāvayati.

TrBh p.27,29: **upekṣā** cittasamatā cittapraśathatā cittānābhogatā.

TrBh p.28,5-6: iyaṃ ca sarvakleśopakleśānavakāśasaṃniśrayadānakarmikā.

TrBh p.28,6: **avihiṃsā** vihiṃsāpratipakṣaḥ.

TrBh p.28,8: kāruṇiko hi paraduḥkhaduḥkhī bhavatīti.

煩惱 [14b3]

TrBh p.28,13-14: tatra **rāgo** bhavabhogayor adhyavasānaṃ prārthanā ca.

TrBh p.28,16: **pratighaḥ** satveṣv āghātaḥ...

TrBh p.29,4-6: hīnāt kulavijñānavittādibhiḥ śreyān asmi kulavijñānavittādibhir iti yā cittasyonnatiḥ sadṛśena vā kulādibhir eva sadṛśo 'smīti yā cittasyonnatiḥ sa **mānaḥ**.

ཆེ་བའི་ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ན། མཚུངས་པ་བས་བདག་ཆེ་བའམ། ཆེ་བ་དང་མཚུངས་སོ་སྙམ་དུ་སེམས་ཁེངས་པ་གང་ཡིན་པའོ། །[14b7] [C13b]

ང་རྒྱལ་ལས་ཀྱང་ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ན། ཆེ་ (38)བས་ཀྱང་བདག་ཆེའོ་སྙམ་དུ་སེམས་ཁེངས་པ་གང་ཡིན་པའོ། །

ངའོ་སྙམ་པའི་ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ (39)ན། ཉེ་བར་ལེན་པའི་ཕུང་པོ་ལྔ་པོ་རྣམས་ལ་བདག་གམ་བདག་གིར་ལྟ་བའི་སེམས་ཁེངས་[14b8] པ་གང་ཡིན་པའོ། །

མངོན་པའི་ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ན། གོང་མའི་ཁྱད་པར་ཐོབ་པར་བྱ་བ་མ་ཐོབ་པར་བདག་གིས་ཐོབ་པོ་སྙམ་དུ་སེམས་ཁེངས་པ་གང་(40)ཡིན་པའོ། །

ཅུང་ཟད་སྙམ་པའི་ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ན། ཁྱད་པར་(41)ཆེས་འཕགས་[15a1] པ་བས་བདག་ཅུང་ཟད་ཆུང་ངོ་སྙམ་དུ་སེམས་ཁྲེང་པ་གང་ཡིན་པའོ། །

ལོག་པའི་ང་རྒྱལ་གང་ཞེ་ན། ཡོན་ [N14b] ཏན་མ་ཡིན་པ་དང་ལྡན་པ་ལ་བདག་ཡོན་ཏན་དང་ལྡན་ནོ་སྙམ་དུ་སེམས་ཁེངས་པ་གང་ཡིན་[15a2] པའོ། །

མ་རིག་པ་གང་ཞེ་ན། ལས་དང་འབྲས་བུ་དང་བདེན་པ་དང་། དཀོན་མཆོག་རྣམས་མི་ཤེས་པ་དེ། དེ་ཡང་ལྷན་ཅིག་སྐྱེས་པ་དང་། ཀུན་ཏུ་བརྟགས་པའོ། །

འདོད་པ་ན་སྤྱོད་པའི་འདོད་ཆགས་དང་། ཁོང་ཁྲོ་བ་དང་། [15a3] འདོད་པ་ན་སྤྱོད་པའི་མ་རིག་པ་དེ་དག་ནི་མི་དགེ་བའི་རྩ་བ་གསུམ་སྟེ། ཆགས་པ་དང་ཞེ་སྡང་དང་གཏི་མུག་(42)མི་དགེ་བའི་རྩ་བའོ། །

ལྟ་བ་གང་ཞེ་ན། ལྟ་བ་ལྔ་སྟེ། འཇིག་ཚོགས་ (43)ལ་ལྟ་བ་དང་། མཐར་འཛིན་པར་ [15a4] ལྟ་བ་དང་། ལོག་པར་ལྟ་བ་དང་། ལྟ་བ་མཆོག་ཏུ་འཛིན་པ་དང་། ཚུལ་ཁྲིམས་དང་། བརྟུལ་ཞུགས་མཆོག་ཏུ་འཛིན་པའོ། །

འཇིག་(44)ཚོགས་ལ་ལྟ་བ་གང་ཞེ་ན། ཉེ་བར་ལེན་པའི་ཕུང་པོ་ལྔ་རྣམས་ལ་བདག་ [15a5] གམ་བདག་གིར་ལྟ་བའི་ཤེས་རབ་ཉོན་མོངས་པ་ཅན་གང་ཡིན་པའོ། །

མཐར་འཛིན་པར་ལྟ་བ་གང་ཞེ་ན། དེ་ཉིད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ཏེ། རྟག་པའམ་ཆད་པར་ལྟ་བའི་ཤེས་རབ་ཉོན་མོངས་པ་ཅན་གང་ཡིན་པའོ། །[15a6]

ལོག་པར་ལྟ་བ་གང་ཞེ་ན། རྒྱུ་ [D14a] འམ་འབྲས་བུའམ། བྱེད་པ་ལ་སྐུར་པ་འདེབས་པ་དང་། ཡོད་པའི་དངོས་པོ་ལ་འཇིག་(45)པའི་ཤེས་རབ་ཉོན་མོངས་པ་ཅན་གང་ཡིན་པའོ། །

ལྟ་བ་མཆོག་ཏུ་འཛིན་པ་གང་ཞེ་ (46)ན། ལྟ་བ་ [15a7] རྣམ་པ་གསུམ་པོ་དེ་དག་ཉིད་དང་། དེའི་གནས་ཕུང་པོ་རྣམས་ལ་མཆོག་དང་གཙོ་བོ་དང་། ཁྱད་པར་དུ་འཕགས་པ་དང་། དམ་པར་ལྟ་བའི་ཤེས་རབ་ཉོན་མོངས་པ་ཅན་གང་ཡིན་པའོ། །

云何過慢。謂於等計己勝。或於勝計己等。心高舉爲性。

云何慢過慢。謂於勝計己勝。心高舉爲性。

云何我慢。謂於五取蘊隨觀爲我或爲我所。心高舉爲性。

云何增上慢。謂於未得增上殊勝所證法中。謂我已得。心高舉爲性。

云何卑慢。謂於多分殊勝計己少分。下劣心高舉爲性。

云何邪慢。謂實無德計己有德。心高舉爲性。

云何無明。謂於業果及諦寶中無智爲性。此復二種。所謂俱生分別所起。又欲纏貪瞋及欲纏無明。名三不善根。謂貪不善根。瞋不善根。癡不善根。

云何爲見。所謂五見。一薩迦耶見。二邊執見。三邪見。四見取。五戒禁取。

云何薩迦耶見。謂於五取蘊隨觀爲我或爲我所。染汚慧爲性。

云何邊執見。謂即由彼增上力故。隨觀爲常或復爲斷。染汚慧爲性。

云何邪見。謂或謗因或復謗果。或謗作用或壞善事。染汚慧爲性。

云何見取。謂即於三見及彼所依諸蘊。隨觀爲最爲上爲勝爲極。染汚慧爲性。

TrBh p.29,7-8: kulavijñānaviitādibhiḥ sadṛśāt tyāgaśīlapaurūṣādibhiḥ śreyān asmi śreyasā vākulavidyādibhiḥ sadṛśo 'smi vijñānavittādibhir ity ayam **atimānaḥ**.

TrBh p.29,9-10: śreyasaḥ kulavijñānavittair aham eva śreyān kulavijñānavittair iti yā cittasyonnatir ayam **mānātimānaḥ**.

TrBh p.29,10-11: pañcasūpādānaskandheṣv ātmātmīyarahiteṣv ātmātmīyābhiniveśādyā cittasyonnatiḥ so **'smimānaḥ**.

TrBh p.29,12: aprāpta uttare viśeṣādhigame prāpto mayoti yācittasyonnatiḥ so 'bhimānaḥ.

TrBh p.29,13-14: bahvantaraviśiṣṭāt kulavidyādibhir alpāntarahīno 'smi kulavidyādibhir iti yā cittasyonnatir ayam ūnamānaḥ.

TrBh p.29,14-15: aguṇavato guṇavān asmīti yā cittasyonnatiḥ sa **mithyāmānaḥ**.

無明

TrBh p.28,23-24: moho 'pāyeṣu sugatau nirvāṇe tatpratiṣṭhāpakeṣu hetuṣu teṣāṃ cāviparīte hetuphalasaṃbandhe yad ajñānam.

AK V,20ab: kāme 'kuśalamūlāni rāgapratighamūḍhayaḥ.

AKBh p.291,7-8: "trīṇy akuśalamūlāni (AK I,20c)" lobho 'kuśalamūlaṃ dveṣo moho 'kuśalamūlam.

見

TrBh p.29,21: **satkāyadṛṣṭir** yat pañcasūpādānaskandheṣv ātmātmīyadarśanam.

TrBh p.29,21-22: **antagrāhadṛṣṭis** teṣv eva pañcasūpādānaskandheṣv ātmātmīyatvena gṛhīteṣu yad ucchedataḥ śāśvatato vā darśanam.

TrBh p.29,23-24: **mithyādṛṣṭiḥ**. yayā mithyādṛṣṭyā hetuṃ vāpavadati phalaṃ kriyāṃ vā sad vā vastu nāśayati.

TrBh p.29,24-25: **dṛṣṭiparāmarśaḥ**. pañcasūpādānaskandheṣv agrato viśiṣṭataḥ śreṣṭhataḥ paramataś ca yaddarśanaṃ.

ཚུལ་ཁྲིམས་དང་བརྟུལ་ [15a8] ཞུགས་མཆོག་ [C14a] དུ་འཛིན་པ་གང་ཞེ་ན། ཚུལ་ཁྲིམས་དང་བརྟུལ་ཞུགས་དང་། དེའི་གནས་ཕུང་པོ་རྣམས་ལ་དག་པ་དང་། གྲོལ་བ་དང་ངེས་པར་འབྱིན་པར་ལྟ་ (47)བའི་ཤེས་རབ་ཉོན་མོངས་པ་ཅན་གང་ཡིན་པའོ། །

ཐེ་ཚོམ་གང་ཞེ་ན། [15b1] བདེན་པ་ལ་སོགས་པ་ལ་གང་ཡིད་གཉིས་ཟ་བའོ། །

ཉོན་མོངས་པ་དེ་དག་ལས་ལྟ་བ་འོག་མ་གསུམ་དང་། ཐེ་ཚོམ་ནི་ཀུན་དུ་བརྟགས་པའོ། །
ལྷག་མ་ནི་ལྷན་ཅིག་སྐྱེས་པ་དང་། ཀུན་དུ་བརྟགས་པ་འོ། །

4.a.5. upakleśa

ཁྲོ་བ་གང་ཞེ་ན། [15b2] འཕྲལ་དུ་གནོད་པ་བྱེད་པ་ལ་གནས་ཏེ། གང་སེམས་ཀྱི་ཀུན་ནས་མནར་སེམས་པའོ། །

ཁོན་དུ་འཛིན་པ་གང་ཞེ་ན། མདུད་ (48)པར་འཛིན་པའོ། །

འཆབ་པ་གང་ཞེ་[N15a] ན། བདག་གི་ཁ་ན་མ་ཐོ་བ་མཛུད་པའོ། །

འཚིག་ [15b3] པ་གང་ཞེ་ན། ཚིག་བརླང་པོས་ཞེར་འདེ་བས་པ་ཉིད་དོ། །

ཕྲག་དོག་གང་ཞེ་ན། གཞན་གྱི་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་ལ་སེམས་ཁོང་ནས་འཁྲུག་ (49)པའོ། །

སེར་སྣ་གང་ཞེ་ན། སྦྱིན་པ་དང་མི་མཐུན་པའི་སེམས་ཀྱི་ (50)ཀུན་དུ་ [15b4] འཛིན་པའོ། །

སྒྱུ་གང་ཞེ་ན། གཞན་སླུ་བ་ཡང་དག་པ་མ་ཡིན་པའི་དོན་སྟོན་པའོ། །

གཡོ་གང་ཞེ་ན། བདག་གི་ཉེས་པ་བཅབ་པའི་ཐབས་གཟུང་ (51)སྟེ་སེམས་གྱ་གྱུ་བའོ། །

རྒྱགས་པ་གང་ཞེ་ན། བདག་གི་ [15b5] ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་ལ་ཆགས་པའི་རབ་ཏུ་དགའ་བདེ་སེམས་ (52) ཡོངས་སུ་འཛིན་པའོ། །

རྣམ་པར་འཚེ་བ་གང་ཞེ་ན། སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་རྣམ་པར་ཐོ་འཚམས་ (53)པའོ། །

ངོ་ཚ་མེད་པ་གང་ཞེ་ན། ཁ་ན་མ་ཐོ་བས་བདག་ [15b6] ལ་མི་འཛེམ་ (54)པའོ། །

ཁྲེལ་མེད་པ་གང་ཞེ་ན། ཁ་ན་མ་ཐོ་བས་གཞན་ལ་མི་འཛེམ་ (55)པའོ། །

རྨུགས་པ་གང་ཞེ་ན། སེམས་ལས་སུ་མི་རུང་བ་སྟེ། བློང་ (56)བ་ཉིད་དོ། ། [D14b]

རྒོད་པ་གང་ཞེ་ན། སེམས་རྣམ་པར་མ་ [15b7] ཞི་བའོ། །

མ་དད་པ་གང་ཞེ་ན། ལས་དང་འབྲས་བུ་དང་། བདེན་པ་དང་། དཀོན་མཆོག་རྣམས་ལ་ཡིད་མི་ཆེས་པ་དང་། སེམས་ (57)མ་དད་པ་སྟེ། དད་པའི་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་སོ། །

ལེ་ལོ་གང་ཞེ་ན། [15b8] དགེ་བ་ལ་སེམས་མངོན་པར་སྤྲོ་བ་མེད་པ་སྟེ། བརྩོན་འགྲུས་ཀྱི་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་ (58)སོ། །

བག་མེད་པ་གང་ཞེ་ན། ཆགས་པ་དང་། ཞེ་སྡང་ [C14b] དང་། གཏི་མུག་དང་། ལེ་ལོ་གང་ཡིན་པ་དག་གིས་ཉོན་མོངས་པ་ [16a1] ལས་སེམས་མི་སྲུང་བ་དང་དགེ་བ་མི་བསྒོམ་པའོ། །

云何戒禁取。謂於戒禁及彼所依諸蘊。隨觀爲
清淨爲解脱爲出離。染汚慧爲性。
云何爲疑。謂於諦等猶豫爲性。諸煩惱中後三
見及疑唯分別起。餘通倶生及分別起。
云何爲忿。謂遇現前不饒益事心損惱爲性。
云何爲恨。謂結怨不捨爲性。
云何爲覆。謂於自罪覆藏爲性。
云何爲惱。謂發暴惡言尤蛆爲性。
云何爲嫉。謂於他盛事心妬爲性。
云何爲慳。謂施相違心恪爲性。
云何爲誑。謂爲誑他詐現不實事爲性。
云何爲諂。謂覆藏自過方便所攝心曲爲性。
云何爲憍。謂於自盛事染著倨傲心恃爲性。
云何爲害。謂於諸有情損惱謂性。
云何無慚。謂於所作罪不自羞恥爲性。
云何無愧。謂於所作罪不羞恥他謂性。
云何惛沈。謂心不調暢無所堪能蒙昧爲性。
云何掉擧。謂心不寂靜爲性。
云何不信。謂信所對治。於業果等不正信順。心
不清淨爲性。
云何懈怠。謂精進所治。於諸善品心不勇猛爲
性。
云何放逸。謂即由貪瞋癡懈怠故。於諸煩惱心
不防護。於諸善品不能修習爲性。

TrBh p.29,26-27: **śīlavrataparāmarśaḥ**. pañcasūpādānaskandhcṣu śuddhito muktito nairyāṇīkataś ca yaddarśanam.

TrBh p.29,27: **vicikitsā**. karmaphalasatyaratneṣu vimatiḥ. vividhāmatir vimatiḥ.

AKBh p.290,20-21: sahajā **satkāyadṛṣṭir** avyākṛtā. ... **vikalpitā** tv akuśaleti pūrvācāryāḥ.

随煩悩[15b1]

TrBh p.30,3: tatra **krodho** vartamānam apakāram āgamya yaś cetasa āghātaḥ.

TrBh p.30,6-7: **upanāho** vairānubandhaḥ.

TrBh p.30,10-11: **mrakṣa** ātmano 'vadyapracchādanā.

TrBh p.30,15: **pradāśaś** caṇḍavacodāśitā.

TrBh p.30,20-21: **īrṣyā** parasampattau cetaso vyāroṣo...

TrBh p.30,24-25: **mātsaryaṃ** dānavirodhī cetasa āgrahaḥ.

TrBh p.30,29-30: **māyā** paravañcanā yābhūtārthasaṃdarśanatā.

TrBh p.31,3: **śāṭhyaṃ** svadoṣapracchādanopāyasaṃgṛhītaṃ cetasaḥ kauṭilyam.

TrBh p.31,9-10: **madaḥ** svasampattau raktasyoddharṣaś cetasaḥ paryādānam.

TrBh p.31,13: **vihiṃsā** satvaviheṭhanā.

TrBh p.31,17: **āhrīkyaṃ** svayam avadyenālajjā.

TrBh p.31,18-19: **anapatrāpyaṃ** parato 'vadyenālajjā.

TrBh p.31,23: **styānaṃ** cittasyārmaṇyatā staimityam.

TrBh p.31,26: **auddhatyaṃ** cittasyāvyupaśamaḥ.

TrBh p.31,28: **āśraddhyaṃ** karmaphalasatyaratneṣv anabhisampratyayaḥ śraddhāvipakṣaḥ.

TrBh p.31,32-p.32,1: **kausīdyaṃ** kuśale cetaso 'nabhyutsāho vīryavipakṣaḥ.

TrBh p.32,3-4: **pramādo** yair lobhadveṣamohakausīdyaiḥ kleśād rāgadveṣamohādikāc cittaṃ na rakṣati kuśalaṃ ca tatpratipakṣabhūtaṃ na bhāvayati.

བརྗེད་ངས་པ་གང་ཞེ་ན། དྲན་པ་ཉོན་མོངས་ཅན་ཏེ། དགེ་བ་ལ་མི་གསལ་བའོ། །

རྣམ་པར་གཡེང་(59)བ་གང་ཞེ་ན། འདོད་ཆགས་དང་ཞེ་ [16a2] སྡང་དང་གཏི་མུག་གི་ཆ་ཤས་ཀྱིས་ (60) འདོད་(61)པའི་ཡོན་ཏན་ལྔ་པོ་དག་(62)ལ་གང་སེམས་རྣམ་པར་འཕྲོ་བའོ། །

ཤེས་བཞིན་མ་ཡིན་པ་གང་ཞེ་ན། ཉོན་མོངས་པ་དང་མཚུངས་པར་ལྡན་པའི་ཤེས་རབ་སྟེ། དེས་ལུས་དང་ངག་དང་ཡིད་ཀྱི་[16a3] སྤྱོད་པ་ལ་མི་ཤེས་བཞིན་དུ་འཇུག་པའོ། །

4.a.6. aniyata

འགྱོད་པ་གང་ཞེ་ན། ཡིད་ལ་གཅགས་པའོ། །

གཉིད་གང་ཞེ་ན། འཇུག་པ་རང་དབང་མེད་པར་སེམས་སྡུད་པའོ། །

རྟོག་པ་གང་ཞེ་ན། ཀུན་ཏུ་ཚོལ་ (63)བའི་ཡིད་ཀྱིས་[16a4] བརྗོད་པ་སྟེ། སེམས་པ་དང་ [N15b] ཤེས་རབ་ཀྱི་བྱེ་ (64) བྲག་གང་སེམས་རྩིང་བའོ། །

དཔྱོད་ (65)པ་གང་ཞེ་ན། སོ་སོར་རྟོག་པའི་ཡིད་ཀྱིས་བརྗོད་པ་སྟེ། དེ་བཞིན་དུ་གང་སེམས་ཞིབ་པའོ། །

4.b. cittaviprayuktasaṃskāra

སེམས་དང་མི་ལྡན་པའི་འདུ་བྱེད་ [16a5] རྣམས་གང་ཞེ་ན། གང་དག་གཟུགས་དང་སེམས་དང་སེམས་ལས་བྱུང་བའི་གནས་སྐབས་ལ་གདགས་པ་སྟེ། དེ་ཉིད་དང་གཞན་དུ་མི་གདགས་སོ། །

དེ་དག་ཀྱང་གང་ཞེ་ན། ཐོབ་ (66)པ་དང་། འདུ་ཤེས་མེད་པའི་སྙོམས་ [16a6] པར་འཇུག་པ་དང་། འགོག་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་དང་། འདུ་ཤེས་མེད་པ་པ་ (67)དང་། སྲོག་གི་དབང་པོ་དང་། རིས་ (68)མཐུན་པ་དང་། སྐྱེ་བ་དང་། གནས་པ་དང་། མི་རྟག་པ་ཉིད་དང་། མིང་གི་ཚོགས་དང་། [16a7] ཚིག་ (69)གི་ཚོགས་དང་། ཡི་གེའི་ཚོགས་དང་། སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་ཉིད་དང་། དེ་ལྟ་བུའི་ཆ་དང་མཐུན་པ་དག་གོ །

དེ་ལ་ཐོབ་པ་གང་ཞེ་ན། རྙེད་པ་དང་ལྡན་པའོ། །དེ་ཡང་ས་བོན་དང་། [D15a1] དབང་དང་། མངོན་དུ་གྱུར་པ་དང་ [16a8] ཅི་རིགས་སུ་སྦྱར་ (70)རོ། །

འདུ་ཤེས་མེད་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་གང་ཞེ་ན། དགེ་རྒྱས་ཀྱི་འདོད་ཆགས་དང་བྲལ་ལ། གོང་མའི་མ་ཡིན་པ་འབྱུང་བའི་འདུ་ཤེས་མངོན་དུ་བཏང་བའི་འདུ་ཤེས་ (71)ཡིད་ལ་བྱེད་པས་སེམས་དང་ [16b1] སེམས་ལས་བྱུང་བའི་ཆོས་བརྟན་པ་མ་ཡིན་པ་རྣམས་འགོག་པ་གང་ཡིན་པའོ། །

འགོག་[C15a] པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་གང་ཞེ་ན། ཅི་ཡང་མེད་པའི་སྐྱེ་མཆེད་ཀྱི་འདོད་ཆགས་དང་བྲལ་ལ། སྲིད་པའི་རྩེ་མོ་ལས་གྱེན་དུ་བསྐྱོད་ [16b2] པའི་གནས་པར་འདུ་ཤེས་སྔོན་ (72)དུ་བཏང་བའི་ཡིད་ལ་བྱེད་པས། སེམས་དང་སེམས་ལས་བྱུང་བའི་ཆོས་བརྟན་པ་མ་ཡིན་པ་རྣམས་དང་། བརྟན་པ་རྣམས་ལས་ཀྱང་ཁ་ཅིག་འགོག་པ་གང་ཡིན་པའོ། །

云何失念。謂染汚念於諸善法不能明記爲性。
云何散亂。謂貪瞋癡分心流蕩爲性。
云何不正知。謂於身語意現前行中不正依住爲性。
云何惡作。謂心變悔爲性。
云何睡眠。謂不自在轉心極昧略爲性。
云何爲尋。謂能尋求意言分別思慧差別令心麁爲性。
云何爲伺。謂能伺察意言分別思慧差別令心細謂性。
云何心不相應行。謂依色心心法分位。但假建立不可施設。決定異性及不異性。
彼復云何。謂得無想等至滅盡等至無想所有。命根衆同分。生老住無常。名身句身文身異生性如是等類。
云何爲得。謂若獲若成就。此復三種。謂若種子若自在若現前。如其所應。
云何無想等至。謂已離遍淨貪。未離上貪。由出離想作意爲先。不恆現行心心法滅爲性。
云何滅盡等至。謂已離無所有處貪。從第一有更求勝進。由止息想作意爲先。不恆現行及恆行一分心心法滅爲性。

TrBh p.32,6: **muṣitā smṛtiḥ** kliṣṭā smṛtiḥ.

TrBh p.32,7: **vikṣepo** rāgadveṣamohāṃśikaś cetaso visāraḥ.

TrBh p.32,10: **asaṃprajanyaṃ** kleśasaṃprayuktā prajñā. yayāsaṃviditā kāyavākcittacaryā atikramaprkramādiṣu vartate karaṇīyākaraṇīyājñānāt. etac cāpattisaṃniśrayadānakarmakam.

不決定[16a3]

TrBh p.32,12: **kaukṛtyaṃ** cetaso vipratisāraḥ.

TrBh p.32,14-15: **middham** asvatantravṛtticetaso 'bhisaṃkṣepaḥ.

TrBh p.32,19: **vitarkaḥ** paryeṣako manojalpaḥ prajñācetanāviśeṣaḥ.

TrBh p.32,25: sa eva citasyaudārikatā.

TrBh p.32,26-27: **vicāro** 'pi hi cetanāprajñāviśeṣātmakaḥ.

TrBh p.32,28: ata eva ca cittasūkṣmatety ucyate.

心不相応行 [16a4]

ASBh p.11,3-4: ity evam ete **cittaviprayuktāḥ** saṃskārāṇāṃ dharmāṇām avasthāsu prajñapanāt sarve prajñaptisanto veditavyāḥ.

AS p.18,22-23: **prāpti** katamā. ... prāptiḥ pratilambhaḥ samanvāgama iti prajñaptiḥ.

AS p.18,23-25: **asaṃjñisamāpattiḥ** katamā. śubhakṛtsnavītarāgasyo[parya]vītarāgasya niḥsaraṇasaṃjñāpūrvakeṇa manasikāreṇā'sthāvarāṇāṃ cittacaitasikānāṃ dharmāṇāṃ nirodhe asaṃjñisamāpattir iti prajñaptiḥ.

AS p.18,25-27: **nirodhasamāpattiḥ** katamā. ākiñcanyāyatanavītarāgasya bhavāgrāt calitasya śāntavihārasaṃjñāpūrvakeṇa manasikāreṇā'sthāvarāṇāṃ cittacaitasikānāṃ dharmāṇāṃ nirodhe nirodhasamāpattir iti prajñaptiḥ.

འདུ་ཤེས་མེད་པ་གང་ [16b3] ཞེ་ན། འདུ་ཤེས་མེད་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པའི་འབྲས་བུ་སྟེ། (73)འདུ་ཤེས་མེད་པའི་སེམས་ (74)ཅན་གྱི་ཁྲོད་ (75)ཀྱི་ལྷ་རྣམས་ཀྱི་ནང་དུ་བསྐྱེད་པའི་སེམས་དང་། སེམས་ལས་བྱུང་བའི་ཆོས་བརྟན་ (76)པ་མ་ཡིན་པ་རྣམས་དང་འགོག་པའོ། །

སྲོག་གི་དབང་པོ་གང་ཞེ་ན། རིས་མཐུན་པ་རྣམས་སུ་སྔོན་ (77)[16b4] གྱི་ལས་ཀྱིས་འཕངས་ (78)པས། གང་འདུ་བྱེད་རྣམས་ཀྱི་ (79)གནས་པའི་དུས་ངེས་པའོ། །

རིས་མཐུན་པ་གང་ཞེ་ན། གང་སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱི་ལུས་འདྲ་བའོ། །

སྐྱེ་བ་གང་ཞེ་ན། རིས་མཐུན་པར་འདུ་བྱེད་རྣམས་མ་བྱུང་བ་ལས་ [16b5] བྱུང་ (80)བ་གང་ཡིན་པའོ། །

རྒ་བ་གང་ཞེ་ན། དེ་ལྟར་ (81)དེ་དག་གི་རྒྱུན་གཞན་དུ་འགྱུར་བའོ། །

གནས་པ་ [N16a] གང་ཞེ་ན། དེ་ལྟར་དེ་དག་གི་རྒྱུན་རྒྱུད་ཆགས་པའོ། །

མི་རྟག་པ་ཉིད་གང་ཞེ་ན། དེ་ལྟར་དེ་དག་གི་རྒྱུན་ཆད་པའོ། །

མིང་གི་ཚོགས་ [16b6] གང་ཞེ་ན། ཆོས་རྣམས་ཀྱི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱི་ (82)ཚིག་བླ་དགས་ (83)སོ། །

ཚིག་གི་ཚོགས་གང་ཞེ་ (84)ན། ཆོས་རྣམས་ཀྱི་ཁྱད་པར་གྱི་ཚིག་བླ་དགས་སོ། །

ཡི་གེའི་ཚོགས་གང་ཞེ་ན། ཡི་གེ་ (85)རྣམས་ཏེ། དེ་གཉིས་ཀ་གསལ་ (86)བར་བྱེད་ [16b7] པའི་ཕྱིར་རོ། །བརྗོད་པ་ཡང་དེ་དག་ཡིན་ཏེ། མིང་དང་ཚིག་ལ་བརྟེན་ནས་དོན་བརྗོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །ཡི་གེ་ (87)ཡང་རྣམ་གྲངས་གཞན་དུ་མི་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །

སོ་སོའི་སྐྱེ་བོ་ཉིད་གང་ [D15b] ཞེ་ན། འཕགས་པའི་ཆོས་རྣམས་ [16b8] མ་ཐོབ་པའོ། །

འདི་ནི་འདུ་བྱེད་ཀྱི་ཕུང་པོ་ཞེས་བྱའོ། །

5. vijñānaskandha

རྣམ་པར་ཤེས་པ་གང་ཞེ་ན། དམིགས་པ་རྣམ་པར་རིག་པའོ། །

སེམས་དང་ཡིད་ཀྱང་དེ་ཡིན་ཏེ། །

སྣ་ཚོགས་པ་དང་ཡིད་རྟེན་བྱེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །

དངོས་སུ་ན་ [17a1] སེམས་ནི་ (88)ཀུན་གཞི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་སྟེ། [C15b] འདི་ལྟར་དེ་ནི་འདུ་བྱེད་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ས་བོན་བསགས་པའོ། །

དེ་ཡང་དམིགས་པ་དང་རྣམ་པ་ཡོངས་སུ་མ་ཆད་པའོ། །

རིགས་གཅིག་པ་དང་། [17a2] རྒྱུན་ཆགས་པར་འཇུག་པའོ། །

云何無想所有。謂無想等至果。無想有情天中生已。不恆現行心心法滅爲性。
云何命根。謂於衆同分中。先業所引。住時決定爲性。
云何衆同分。謂諸有情自類相似爲性。
云何爲生。謂於衆同分中。諸行本無今有爲性。
云何爲老。謂即如是諸行相續變異爲性。
云何爲住。謂即如是諸行相續隨轉爲性。
云何無常。謂即如是諸行相續謝滅爲性。
云何名身。謂諸法自性增語爲性。
云何句身。謂諸法差別增語爲性。
云何文身。謂諸字爲性。以能表彰前二種故。亦名爲顯。由與名句爲所依止顯了義故。亦名爲字。非差別門所變易故。
云何異生性。謂於諸聖法不得爲性。
如是等類已說行蘊。

云何識蘊。謂於所緣境了別爲性。
亦名心意。由採集故。意所攝故。
最勝心者。謂阿賴耶識。何以故。由此識中諸行種子皆採集故。
又此行緣不可分別。前後一類相續隨轉。

AS p.18,27-28: **āsaṃjñikaṃ** katamat. asaṃjñisattveṣv deveṣūpapannasyā'sthāvaraṇāṃ cittacaitasikānāṃ dharmāṃāṃ nirodhe āsaṃjñikam iti prajñaptiḥ.

AS p.18,28-29: **jīvitendriyaṃ** katamat. nikāyasabhāge pūrvakarmāviddhe sthitikālaniyame āyur iti prajñaptiḥ.

AS p.18,29-31: **nikāyasabhāgaḥ** katamaḥ. teṣāṃ teṣāṃ sattvānāṃ tasmiṃs tasmin sattvanikāye ātmabhāvasadṛśatāyāṃ nikāyasabhāga iti prajñaptiḥ.

AS p.18,31: **jātiḥ** katamā. nikāyasabhāge saṃskārāṇām abhūtvā bhave jātir iti prajñaptiḥ.

AS p.18,32: **jarā** katamā. nikāyasabhāge saṃskārāṇāṃ prabandhānyathātve jareti prajñaptiḥ.

AS p.18,32-33: **sthitiḥ** katamā. nikāyasabhā[ge] saṃskārāṇāṃ prabandhāvipraṇāśe sthitir iti prajñaptiḥ.

AS p.18,33-p.19,1: **anityatā** katamā. nikāyasabhāge saṃskārāṇāṃ prabandhavināśe'nityateti prajñaptiḥ.

AS p.19,1-2: **nāmakāyāḥ** katame. dharmāṇāṃ svabhāvādhivacane nāmakāyā iti prajñaptiḥ.

AS p.19,2-3: **padakāyāḥ** katame. dharmāṇāṃ viśeṣādhivacane padakāyā iti prajñaptiḥ.

AS p.19,3-4: **vyañjanakāyāḥ** katame. tadubhayāśrayeṣv akṣareṣu vyañjanakāyā iti prajñaptiḥ, tadubhayābhivyañjanatām upādāya. varṇo 'pi saḥ, arthasaṃvarṇanatām upādāya. akṣaraṃ punaḥ paryāyākṣaraṇatām upādāya.

AS p.19,5: **pṛthagjanatvaṃ** katamat. āryadharmāṇām apratilambhe pṛthagjanatvam iti prajñaptiḥ.

識 [16b8]

AK I,16a: **vijñānaṃ** prativijñaptiḥ.

AKBh p.11,7: viṣayaṃ viṣayaṃ prati vijñaptir upalabdhir vijñānaskandha ity ucyate.

AS p.19,12: yac cittaṃ mano vijñānam api.

AKBh p.61,23: cinotīti cittam.

AK I,16b: manaāyatanaṃ ca tat.

འདི་ལྟར་འགོག་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་དང་། འདུ་ཤེས་མེད་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པ་དང་། འདུ་ཤེས་མེད་པ་པ་རྣམས་ལས་ (89) ལངས་ནས་ཡང་ཡུལ་རྣམ་པར་རིག་པ་ཞེས་བྱ་ [17a3] བ་འཇུག་པའི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་འབྱུང་བ་དང་། དམིགས་པའི་རྐྱེན་ལ་ལྟོས་ (90)ནས་རྣམ་པ་གཞན་དུ་འཇུག་པ་ཉིད་དང་། ཆད་ནས་ཡང་འབྱུང་བ་ཉིད་དང་། འཁོར་བར་འཇུག་པ་དང་། ལྡོག་ (91)པའི་ཕྱིར་རོ། །

ཀུན་གཞི་རྣམ་ [17a4] པར་ཤེས་པ་དེ་ཉིད་ནི་ས་བོན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་གཞི་ཉིད་དང་། ལུས་ཀྱི་ཀུན་གཞི་དང་རྒྱུ་ཉིད་དང་། ལུས་ལ་གནས་པ་ཉིད་ཀྱི་ཡང་ཕྱིར་རོ། །

ལེན་པའི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ཡང་དེ་ཡིན་ཏེ། ལུས་ལེན་པའི་ཕྱིར་རོ། ། [17a5]

དངོས་སུ་ན་ཡིད་ནི་ (92)ཀུན་གཞི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་ལ་དམིགས་ཏེ། རྟག་ཏུ་བདག་ཏུ་རློམས་པ་དང་། བདག་ཏུ་ལྟ་བ་དང་། བདག་ཏུ་ང་རྒྱལ་དང་། བདག་ལ་ཆགས་པ་ལ་སོགས་པ་དང་མཚུངས་པར་ལྡན་པའི་ (93)རྣམ་ [17a6]པར་ཤེས་པ་སྟེ། རིགས་གཅིག་པ་དང་། རྒྱུན་ཆགས་པར་འཇུག་པ་སྟེ། དགྲ་ (94)བཅོམ་པ་ (95)དང་། འཕགས་པའི་ལམ་དང་། [N16b] འགོག་པའི་སྙོམས་པར་འཇུག་པའི་དུས་མ་གཏོགས་སོ།

6. skandha

ཅིའི་ཕྱིར་ཕུང་པོ་ཞེས་ [17a7] བྱ་ཞེ་ན། སྤུངས་པའི་ཕྱིར་ཏེ་དུས་དང་རྒྱུད་དང་རྣམ་པ་དང་འགྲོ་ (96)བ་དང་། ཡུལ་ཐ་དད་པའི་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་མདོར་བསྡུས་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རོ། །

7. āyatana

སྐྱེ་མཆེད་བཅུ་གཉིས་ནི་མིག་གི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། གཟུགས་ཀྱི་སྐྱེ་ [17a8] མཆེད་དང་། རྣ་བའི་སྐྱེ་ (97) མཆེད་དང་། སྒྲའི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། སྣའི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། དྲིའི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། ལྕེའི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། རོའི་སྐྱེ་ [D16a] མཆེད་དང་། ལུས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། རེག་བྱའི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། ཡིད་ཀྱི་ [17b1] སྐྱེ་མཆེད་དང་། ཆོས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་དོ། །

མིག་ལ་སོགས་པ་དང་། གཟུགས་དང་སྒྲ་དང་དྲི་དང་རོའི་སྐྱེ་མཆེད་ལ་སོགས་པ་ཡང་སྔ་མ་བཞིན་དུ་བཤད་དོ། །

རེག་བྱའི་སྐྱེ་མཆེད་ནི་འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་བཞི་དག་དང་། [17b2] གང་རེག་བྱའི་ཕྱོགས་གཅིག་བཤད་པའོ། །

ཡིད་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་ [C16a] ནི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཕུང་པོ་གང་ཡིན་པའོ། །

ཆོས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་ནི་གང་ཚོར་བ་དང་། འདུ་ཤེས་དང་། འདུ་བྱེད་རྣམས་དང་། རྣམ་པར་རིག་བྱེད་མ་ [17b3]ཡིན་པ་དང་། འདུས་མ་བྱས་སོ། །

又由此故從滅盡等至無想等至無想所有起者。了別境名轉識還生。待所緣緣差別轉故。數數間斷還復轉故。
又令生死流轉旋還故。
阿賴耶識者能攝藏一切種子故。
又能攝藏我慢相故。
又復緣身爲境界故。即此亦名阿陀那識。能執持身故。
最勝意者。謂緣阿賴耶識爲境。恆與我癡我見我慢及我愛等相應之識。前後一類相續隨轉。除阿羅漢果及與聖道滅盡等至現在前位。

問以何義故説名爲蘊。
答以積聚義説名爲蘊。謂世相續品類趣處差別色等總略攝故。
復有十二處。謂眼處色處。耳處聲處。鼻處香處。舌處味處。身處觸處。意處法處。
眼等五處及色聲香味處。如前已釋。
言觸處者。謂四大種及前所説所觸一分。
言意處者。即是識蘊。
言法處者。謂受想行蘊無表色等及與無爲。

心 [17a1]
AS p.19,12-13: tatra cittaṃ katamat. skandhadhātvāyatanavāsanāparibhāvitaṃ sarvabījakam ālayavijñānam.
TrBh p.19,4-5: kiṃ tarhy aparicchinnālambanākāraṃ.
ASBh p.12,5-7: api ca ṣaṇṇāṃ vijñānakāyānāṃ sā jātir nopalabhyate yā 'vyākṛtā vipākasaṃgṛhītā syāt.
Tr 4cd: tac ca vartate srotasaughavat.
ASBh p.13,12-14: kena kāraṇenāsaty ālayavijñāne 'cittā samāpattir na saṃbhavati. tathā hy asaṃjñisamāpannasya vā nirodhasamāpannasya vā vijñānam eva kāyād apakrāntaṃ syāt. nānapakrāntaṃ tataḥ kālakriyaiva bhavet.
TrBh p.35,2-3: evam āsaṃjñikādiṣu manovijñāne niruddhe tadapagame punaḥ kuta utpadyate. yat tasya kālakriyā na bhavati.
ASBh p.12,7-8: pratiniyatāśrayāḥ ṣaḍvijñānakāyāḥ pravartante...
ASBh p.12,10-11: tathā hi cakṣurvijñānam ekadā pravartate ekadā na pravartate evam avaśiṣṭāni.
TrBh p.37,14: na cālayavijñānam antareṇa saṃsārapravṛttir nivṛttir vā yujyate.
ASBh p.11,10-11: ālīyante tasmin dharmā bījataḥ, sattvā vātmagrāheṇety ālayavijñānam.
ASBh p.11,12-13: punaḥ punaḥ pratisaṃdhibandhe ātmabhāvopādānād ādānavijñānam.

意 [17a4]
Tr 5c-6d: tadālambaṃ manonāmavijñānaṃ mananātmakam. kleśaiś caturbhiḥ sahitaṃ nivṛtāvyākṛtaiḥ sadā. ātmadṛṣṭyātmamohātmamānātmasnehasaṃjñitaiḥ
Tr 7b-d: arhato na tat, na nirodhasamāpattau mārge lokottare na ca.
AS p.19,14-15: manaḥ katamat. yan nityakālaṃ manyanātmakam ālayavijñānālambanaṃ caturbhiḥ kleśaiḥ saṃprayuktam ātmadṛṣṭyātmasnehenā'smimānenā'vidyayā ca.

蘊[17a6]
AKBh p.13,7: ...rāśyarthaḥ skandhārtha iti siddham.
AKBh p.13,5-7: yat kiṃcid rūpam atītānāgatapratyutpannam ādhyātmikaṃ bāhyaṃ vā audhārikaṃ vā sūkṣmaṃ vā hīnaṃ vā praṇītaṃ vā yad vā dūre yad vā antike tat sarvam aikadhyam abhisaṃkṣipya rūpaskandha iti saṃkhyāṃ gacchati.

処[17a7]
AKBh p.23,19-20: "**spraṣṭavyaṃ** dvividhaṃ (AK I,34a)," bhūtāni bhautikaṃ ca. tatra bhūtāni catvāri. bhautikaṃ ślakṣṇādi saptavidham.
AKBh p.11,8-10: ya eṣa **vijñānaskandha** ukta āyatanavyavasthāṃ "manaāyatanaṃ ca tat (AK I,16b)."
AKBh p.11,2-4: "ete punas trayaḥ (AK I,15b)," vedanāsaṃjñāsaṃskāraskandhāḥ āyatanadhātuvyavasthayāṃ "**dharmāyatana**dhātvākhyāḥ sahāvijñaptyasaṃskṛtaiḥ (AK I,15cd)."
AKBh p.11,17: vedanādayaḥ skandhās trayo 'vijñaptir asaṃskṛtāni ca **dharmāyatanaṃ**...

འདུས་མ་བྱས་གང་ཞེ་ན། ནམ་མཁའ་དང་། སོ་སོར་བརྟགས་པ་མ་ཡིན་པའི་འགོག་པ་དང་། སོ་སོར་བརྟགས་པའི་འགོག་པ་དང་། དེ་བཞིན་ཉིད་དོ། །

དེ་ལ་ནམ་མཁའ་གང་ཞེ་ན། [17b4] གཟུགས་ཀྱི་གོ་འབྱེད་པའོ། །

སོ་སོར་བརྟགས་པ་མ་ཡིན་པའི་འགོག་པ་གང་ཞེ་ན། གང་འགོག་པ་ལ་བྲལ་བ་མ་ཡིན་པ་སྟེ། དེ་ནི་ཉོན་མོངས་པའི་གཉེན་པོ་མེད་པར་ཕུང་པོ་རྣམས་གཏན་དུ་མི་སྐྱེ་བའོ། །

སོ་སོར་བརྟགས་པའི་ [17b5] འགོགས་པ་གང་ཞེ་ན། གང་འགོག་པ་དེ་ནི་བྲལ་བ་སྟེ། དེ་ནི་གང་ཉོན་མོངས་པའི་གཉེན་(98)པོས་ཕུང་པོ་རྣམས་གཏན་དུ་མི་སྐྱེ་བའོ། །

དེ་བཞིན་ཉིད་གང་ཞེ་ན། གང་ཆོས་རྣམས་ཀྱི་ཆོས་ཉིད་དང་། ཆོས་བདག་མེད་པ་ཉིད་དོ། ། [17b6]

ཅིའི་ཕྱིར་སྐྱེ་མཆེད་ཅེས་བྱ་ཞེ་ན། རྣམ་པར་ཤེས་པ་སྐྱེ་བའི་སྒོའི་ཕྱིར་རོ། །

8. dhātu

ཁམས་བཅོ་བརྒྱད་ནི་མིག་གི་ཁམས་དང་། གཟུགས་ཀྱི་ཁམས་དང་། མིག་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་དང་། རྣ་བའི་ཁམས་དང་། [17b7] སྒྲའི་ཁམས་དང་། རྣ་བའི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་དང་། སྣའི་ཁམས་དང་། དྲིའི་ཁམས་དང་། སྣའི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་དང་། ལྕེའི་ཁམས་དང་། རོའི་ཁམས་དང་། ལྕེའི་(99)རྣམ་པར་ཤེས་པའི་[N17a]ཁམས་དང་། [17b8] ལུས་ཀྱི་ཁམས་དང་། རེག་བྱའི་ཁམས་དང་། ལུས་ཀྱི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་དང་། ཡིད་ཀྱི་ཁམས་དང་། ཆོས་ཀྱི་ཁམས་དང་། ཡིད་ཀྱི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་སོ། །

མིག་ལ་སོགས་[D16b] པའི་ཁམས་དང་། [18a1] གཟུགས་ལ་སོགས་པའི་ཁམས་ནི་སྐྱེ་མཆེད་རྣམས་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་ནོ། །

རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་དྲུག་པོ་དག་ནི་མིག་ལ་སོགས་པ་རྣམས་ལ་བརྟེན་ཏེ། གཟུགས་ལ་སོགས་པ་ལ་དམིགས་[18a2] པ་རྣམ་པར་རིག་པའོ། །

ཡིད་ཀྱི་ཁམས་ནི་དེ་དག་ཉིད་འགགས་མ་ཐག་པ་སྟེ། རྣམ་པར་ཤེས་པ་དྲུག་པའི་གནས་བརྟན་པའི་ཕྱིར་རོ། །

དེ་ལྟར་ན་ཁམས་བཅོ་བརྒྱད་དུ་[C16b] རྣམ་པར་གཞག་གོ །

གཟུགས་ཀྱི་ཕུང་པོ་གང་ཡིན་ [18a3] པ་དེ་ནི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། ཁམས་བཅུ་དང་། ཆོས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། ཁམས་ཀྱི་ཕྱོགས་གཅིག་གོ །

རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཕུང་པོ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་ཡིད་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། སེམས་ཀྱི་ཁམས་བདུན་ནོ། །

གཞན་ཕུང་པོ་ [18a4] གསུམ་པོ་ (100)གང་ཡིན་པ་དག་དང་། གཟུགས་ཀྱི་ཕུང་པོའི་ཕྱོགས་གཅིག་པོ་དང་། འདུས་མ་བྱས་དང་བཅས་པ་ནི་ཆོས་ཀྱི་སྐྱེ་མཆེད་དང་། ཆོས་ཀྱི་ཁམས་སོ། །

ཅིའི་ཕྱིར་ཁམས་ཞེས་(101)བྱ་ཞེ་ན། བྱེད་པ་མེད་ལ་རང་གི་ [18a5] མཚན་ཉིད་འཛིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །

云何無爲。謂虛空無爲。非擇滅無爲。擇滅無爲。及眞如等。
云何虛空。謂若容受諸色。
云何非擇滅。謂若滅非離繫。此復云何。謂離煩惱對治而諸蘊畢竟不生。
云何擇滅。謂若滅是離繫。此復云何。謂由煩惱對治故諸蘊畢竟不生。
云何眞如。謂若諸法法性法無我性。

問以何義故名爲處耶。
答諸識生長門義。是處義。

復有十八界。謂眼界色界眼識界。耳界聲界耳識界。鼻界香界鼻識界。舌界味界舌識界。身界觸界身識界。意界法界意識界。
眼等諸界及色等諸界。如處中說。六識界者。謂依眼等根緣色等境。了別爲性。
言意界者謂即無間滅等。
爲欲顯示第六意識。及廣建立十八界故。
如是色蘊即十處十界及法處法界一分識蘊即意處及七心界。餘三蘊及色蘊一分并諸無爲即法處法界。

無為 [17b3]
ASBh p.14,17: **ākāśaṃ** rūpābhāva iti...
AKBh p.4,13: anāgatānāṃ dharmāṇām utpādasyātyantavighnabhūto visaṃyogād yo 'nyo nirodhaḥ, so '**pratisaṃkhyānirodhaḥ**.
AK I,6ab: **pratisaṃkhyānirodho** yo visaṃyogaḥ.

処義
AKBh p.13,18: cittacaittāyadvārārtha **āyatanārthaḥ**.

十八界 [P17b6]
AKBh p.11,22: yad yat samanantaraniruddhaṃ vijñānaṃ tat tan **manodhātur** ity ucyeta.
AKBh p.11,28-p.12,1: ṣaṣthasya manovijñānadhātor āśrayo 'nyo nāsti. atas tadāśraya-prasiddhyarthaṃ manodhātur upadiṣṭaḥ. evam āśrayāśritālambanaṣaṭkavyavasthānād aṣṭādaśa dhātavo bhavantīti.
AKBh p.11,16-18: avijñaptivarjyo rūpaskandho daśāyatanāni daśa dhātavaḥ. vedanādayaḥ skandhās trayo 'vijñaptir asaṃskṛtāni ca **dharmāyatanaṃ dharmadhātuś** ca. vijñānaskandho manaāyatanaṃ ṣaḍ vijñānadhātavo manodhātuś ceti.

ཅིའི་ཕྱིར་ཕུང་པོ་ལ་སོགས་པ་བཤད་ཅེ་ (102)ན། བདག་ཏུ་འཛིན་པ་རྣམ་པ་གསུམ་གྱི་གཉེན་པོ་ (103)གོ་རིམས་བཞིན་ནོ། །

བདག་ཏུ་འཛིན་པ་རྣམ་པ་གསུམ་ནི་གཅིག་པུར་འཛིན་པ་དང་། [18a6] ཟ་བར་འཛིན་པ་དང་། བྱེད་པར་འཛིན་པའོ། །

ཁམས་བཅོ་བརྒྱད་ལ་གཟུགས་ཅན་དུ་ཞེ་ན། གང་དག་གཟུགས་(104)ཀྱི་ཕུང་པོའི་ངོ་བོ་ཉིད་དོ། །

གཟུགས་ཅན་མ་ཡིན་པ་དུ་ཞེ་ན། ལྷག་མ་རྣམས་སོ། །

བཏེན་(105)དུ་ཡོད་པ་དུ་ཞེ་ན། [18a7] གཟུགས་ཀྱི་ཁམས་གཅིག་སྟེ། (106) ཡུལ་བསྟན་དུ་ཡོད་པའོ། །

བསྟན་དུ་མེད་པ་ནི་(107)དུ་ཞེ་ན། ལྷག་མ་རྣམས་སོ། །

ཐོགས་པ་དང་བཅས་པ་དུ་ཞེ་ན། གཟུགས་ཅན་བཅུ་སྟེ། གང་ལ་གང་ཐོགས་པའོ། །

ཐོགས་(108)པ་[18a8] མེད་(109)པ་དུ་ཞེ་(110)ན། ལྷག་མ་རྣམས་སོ། །

ཟག་པ་དང་བཅས་པ་དུ་ཞེ་ན། བཅོ་ལྔ་དང་ཐ་མ་གསུམ་གྱི་ཆའོ། །

མི་ལྡན་པ་དུ་ཞེ་ན། གསུམ་གྱི་ཆའོ། ། (111)

དེ་དག་ཉོན་མོངས་པ་སྐྱེ་བའི་མཛོད་སུམ་གྱི་[N17b]སྤྱོད་ཡུལ་གྱི་ཕྱིར་རོ། །[18b1]

ཟག་པ་མེད་པ་དུ་ཞེ་ན། ཐ་མ་གསུམ་གྱི་ཆའོ། །

འདོད་པ་དང་རབ་ཏུ་ལྡན་པ་དུ་ཞེ་ན། ཐམས་ཅད་དོ། །

གཟུགས་དང་རབ་ཏུ་ལྡན་པ་དུ་ཞེ་ན། [D17a] བཅུ་བཞི་སྟེ། དྲི་དང་། རོ་དང་། སྣ་དང་། ལྕེའི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་མ་[18b2]གཏོགས་པའོ། །

གཟུགས་(112)མེད་པ་དང་རབ་ཏུ་ལྡན་པ་དུ་ཞེ་ན། ཐ་མ་གསུམ་མོ། །

མི་ལྡན་པ་དུ་ཞེ་ན། གསུམ་གྱི་ཆའོ། །

ཕུང་པོར་བསྡུས་པ་དུ་ཞེ་ན། འདུས་མ་བྱས་མ་གཏོགས་པའོ། །

ཉེ་བར་ལེན་པའི་ཕུང་པོས་[18b3] བསྡུས་པ་དུ་ཞེ་ན། གང་ཟག་པ་དང་བཅས་པ་རྣམས་སོ། །

དགེ་བ་དུ། མི་དགེ་བ་དུ། ལུང་དུ་མ་བསྟན་པ་དུ་ཞེ་ན། བཅུ་ནི་རྣམ་པ་གསུམ་ཆར་ཏེ། སེམས་ཀྱི་ཁམས་བདུན་དང་། གཟུགས་ [C17a] དང་སྒྲ་དང་ཆོས་ཀྱི་ [18b4]ཁམས་སོ། །ལྷག་མ་རྣམས་ནི་ལུང་དུ་མ་བསྟན་(113)པའོ། །

問以何義故名爲界。答以能任持無作用性自相義故。說名爲界。

問以何義故宣說蘊等。答爲欲對治三種我執。如其次第三種我執者。謂一性我執。受者我執。作者我執。

復次此十八界幾有色。謂十界一少分即色蘊自性。

幾無色。謂所餘界。

幾有見。謂一色界。

幾無見。謂所餘界。

幾有對。謂十有色界。若彼於是處有所障礙。是有對義。

幾無對。謂所餘界。

幾有漏。謂十五界及後三少分。由於是處煩惱起故。現所行處故。

幾無漏。謂後三少分。

幾欲界繫。謂一切。

幾色界繫。謂十四。除香味鼻舌識。

幾無色界繫。謂後三。

幾不繫。謂即彼無漏界。

幾蘊所攝。謂除無爲。

幾取蘊所攝。謂有漏。

幾善幾不善幾無記。謂十通三種七心界及色聲法界八無記。

界義

ASBh p.19,n.5: svalakṣaṇadhāraṇārthaḥ. Cf. T31,666c,27.

Cf. AKBh p.8,13: ity ete catvāraḥ svalakṣaṇopādāyarūpadhāraṇād dhātavaś catvāri mahābhūtāny ucyante.

ASBh p.22,4-5: rūpīti rūpaṃ tasya dharmasyātmasvabhāvas tasmād asau rūpī...

AS p.20,9: rūpiviparyayeṇā'py arūpi. sarvāṇy arūpiṇi.

AK I,29ab: sanidarśana eko 'tra rūpam.

AKBh p.19,2: uktaṃ bhavati anidarśanāḥ śeṣā iti.

AK I,29bc: sapratighā daśa, rūpiṇaḥ.

AKBh p.21,23-26: ya ete manodharmamanovijñānadhātava uktāḥ " sāsravānāsravā ete trayaḥ (AK I,31cd)" ye mārgasatyāsaṃskṛtasaṃgṛhītās te 'nāsravā anye sāsravāḥ. "śeṣās tu sāsravāḥ (AK I,31d)."

AK I,30ab: kāmadhātvāptāḥ sarve.

AK I,30b-d: rūpe caturdaśa, vinā gandharasaghrāṇajihvāvijñānadhātubhiḥ.

AK I,31ab: ārūpyāptā manodharmamanovijñānadhātavaḥ.

AKBh p.12,4: tatra skandhaiḥ sarvasaṃskṛtasaṃgrahaḥ.

AKBh p.12,4: upādānaskandhaiḥ sarvasāsravāṇām...

AKBh p.20,11-12: anye daśa dhātavaḥ kuśalākuśalāvyākṛtāḥ. tatra sapta dātavo 'lobhādisaṃprayuktāḥ kuśalāḥ. lobhādisaṃprayuktā akuśalāḥ. anye avyākṛtāḥ.

AK I,29cd: avyākṛtā aṣṭau, ta evārūpaśabdakāḥ.

ནང་གི་དུ་ཞེ་ན། བཅུ་གཉིས་ཏེ། གཟུགས་དང་། སྒྲ་དང་། དྲི་དང་། རོ་དང་། རེག་བྱ་དང་། ཆོས་ཀྱི་(114) ཁམས་མ་གཏོགས་པའོ། །

ཕྱི་རོལ་གྱི་དུ་ཞེ་ན། དྲུག་སྟེ། གང་[18b5] དག་མ་གཏོགས་པ་རྣམས་སོ། །

དམིགས་པ་དང་བཅས་པ་དུ་ཞེ་ན། སེམས་ཀྱི་ཁམས་བདུན་དང་། ཆོས་ཀྱི་ཕྱོགས་གཅིག་ཀྱང་ཡིན་ཏེ། གང་སེམས་ལས་བྱུང་བའོ། །

དམིགས་པ་མེད་པ་དུ་ཞེ་ན། ལྷག་མ་[18b6] བཅུ་དང་། ཆོས་ཀྱི་ཁམས་ཀྱི་ཕྱོགས་སོ། །

རྣམ་པར་རྟོག་པ་དང་བཅས་པ་དུ་ཞེ་ན། ཡིད་ཀྱི་ཁམས་དང་། ཡིད་ཀྱི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་དང་། ཆོས་ཀྱི་ཁམས་ཀྱི་ཕྱོགས་སོ། །

རྟོག་པ་མེད་པ་དུ་ཞེ་ན། [18b7] ལྷག་མ་རྣམས་སོ། །

ཟིན་པ་དུ་ཞེ་ན། ནང་གི་ལྔ་དང་། བཞིའི་ (115)ཕྱོགས་(116)ཏེ། གཟུགས་དང་། སྒྲ་དང་། དྲི་དང་། རོ་དང་། རེག་བྱ་རྣམས་ཀྱིའོ། །

ཟིན་པ་མ་ཡིན་པ་དུ་ཞེ་ན། བཞིའི་ཕྱོགས་སོ། །

བསྟན་པ་མཚུངས་[18b8] པ་དུ་ཞེ་ན། ནང་གི་གཟུགས་ཅན་ལྔ་ཏེ། རང་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་དག་དང་ཡུལ་ཐུན་མོང་བ་(117) ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་(118)རོ། །

དེ་དག་དང་མཚུངས་པ་དུ་ཞེ་ན། དེ་དག་ཉིད་རང་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པས་སྟོང་པ་སྟེ། རང་གི་རིགས་དང་[19a1] མཐུན་པའི་ཕྱིར་རོ། །

ཕུང་པོ་ལྔའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱིས་མཛད་པ་རྫོགས་སོ། །

རྒྱ་གར་གྱི་མཁན་པོ་ཛི་ན་མི་ཏྲ་དང་། ཤཱི་ལེ་ནྡྲ་བོ་དྷི་དང་། དཱ་ན་ཤཱི་ལ་[19a2]དང་། ཞུ་ཆེན་གྱི་ལོ་ཙཱ་བ་བནྡེ་ཡེ་ཤེས་སྡེ་ལ་སོགས་པས་བསྒྱུར་ཅིང་ཞུས་ཏེ། གཏན་ལ་ཕབ་པ། །

幾是內。謂十二。除色聲香味觸及法界。
幾是外。謂六即所除。
幾有緣。謂七心界及法界少分心所有法。
幾無緣。謂餘十及法界少分。
幾有分別。謂意界意識界法界少分。

[無分別の說明欠]

幾執受。謂五內界及四界少分。謂色香味觸。
幾非執受。謂餘九四少分。
幾同分。謂五內有色界。由與自識等境界故。
幾彼同分。謂即彼自識空時與自類等故。

大乘五蘊論一卷

AK I,39ab: dvādaśādhyātmikāḥ hitvā rūpādīn.

AKBh p.22,27-p.23,6: kati sālambanāḥ katy anālambanāḥ. "sapta sālambanāś cittadhātavaḥ (AK I,33ab)," cakṣuḥśrotraghrāṇajihvākāyamanovijñānadhātavo manodhātuś ca ete sapta cittadhātavaḥ sālambanā viṣayagrahaṇāt. "ardhaṃ ca dharmataḥ (AK I,33b)." sālambanaṃ yac caitasikasvabhāvam. śeṣā daśa rūpiṇo dhātavo dharmadhātupradeśaś cāsaṃprayuktako 'nālambanā iti siddham.

Cf.AKBh p.22,6-8: tatra manodhātur manovijñānadhātuḥ saṃprayuktaś ca dharmadhātur anyatra vitarkavicārābhyāṃ kāmadhātau prathame ca dhyāne savitarkāḥ savicārāḥ.

AS p.28,3-5: katham upāttaṃ, katy upāttāni, kimartham upāttaparīkṣā. ... rūpaskandhaikadeśaḥ, pañca rūpīṇi dhātvāyatanāni, caturṇāṃ caikadeśaḥ.

ASBh p.43,16-17: pañca rūpīṇi dhātvāyatanāni cakṣurādīni. caturṇāṃ caikadeśo rūpagandharasaspraṣṭavyānām indriyāvinirbhāgī.

AK I, 31b-d: dharmasaṃjñakaḥ, sabhāgaḥ. tatsabhāgāś ca śeṣāḥ.

AS p.27,32-p.28,2: vijñānavirahitatatsādṛśyendriyaviṣayaprabandhotpattito 'pi, vijñānavirahitasvasādṛśyapratibandhotpattito 'pi sabhāgatatsabhāgaṃ draṣṭavyam. rūpaskandhaikadeśaḥ, pañca rūpiṇi dhātvāyatanāni. vijñānayuktāyuktātmābhiniveśatyājanārtham.

テキスト異同

(1) N: བྱད་
(2) P,N: པོ་
(3) N: བཤེར་
(4) N: རྣའི་
(5) N: ཞ་
(6) D: སྐམ་
(7) N: པའ་
(8) P,N: རྣམ་གསུམ་པ་
(9) N: +པ་
(10) N: དང་
(11) P,N: དེ་
(12) D: དེ་
(13) P,N: +པ་
(14) D: ཆེས་
(15) N: རྣམ་
(16) N: རྣམ་
(17) N: ཏིང་འཛིན་
(18) N: དགེ་བརྒ
(19) N: ཕྲ་
(20) P,N: གཡེང་བ་
(21) N: ཤས་
(22) N: འཁྲུད་
(23) P,N: ཀྱིས་
(24) N: ཉས་
(25) P,N: རིག་
(26) P:མཛོམ་
(27) P,N: +གཞན་ལ་
(28) P,N: -སྟེ
(29) P,N: གྱིས་
(30) P,N: སྤྱོང་
(31) P,N: གིས་
(32) N: ཉན་
(33) P: གྱིས་
(34) N: རྣར་
(35) P,N: -ལྡ་
(36) P,N: ཏེ
(37) N: ཆུ་དུ་
(38) D,C: +བ་
(39) N: ཞ་
(40) N: གྲང་
(41) P,N: -པར་
(42) N: +གི་
(43) N: སྐོགས་
(44) P,N: འཛིགས་
(45) P,N: འཛིགས་
(46) N: ཞ་
(47) N: བལྟ་
(48) N: མདུ་
(49) N: འགྲུགས་
(50) D,C: ཀྱིས་
(51) P,N: བཟུང་
(52) N: སམས་
(53) P: ཐོ་མཚམས་ ;
N: མཐོ་མཚམས་
(54) P,N: འཛོམས་
(55) P,N: འཛོམས་
(56) D,C: སྣང་
(57) N: སམས་
(58) N: ཕྱོག་
(59) N: གཡང་
(60) P,N: ཀྱི་
(61) N: འདད་
(62) P,N: -དག་
(63) N: བཙོལ་
(64) N: བྱ་
(65) P,N: སྤྱོད་
(66) N: ཐབ་
(67) D,C: -པ་
(68) C: རུས་
(69) N: ཚོ་
(70) N: སྦྲ་
(71) P,N: -འདུ་ཤེས་
(72) P,N: མངོན་
(73) P,N: -འདུ་ཤེས་…སྟེ།
(74) N: སམས་
(75) P,N: ཁྲོང་
(76) P,N: བསྟན་
(77) C: སྟན་
(78) N: འཕངས་
(79) P,N: ཀྱིས་
(80) N: འབྱུང་
(81) P,N: ལྟ་
(82) P: གྱི་
(83) N: དག་
(84) N: ཞ་
(85) D,C: གེའི་
(86) P,N: བསལ་
(87) N: གོ་

(88) P,N: ཁྲི་

(89) D,C: -ལས་

(90) N: བལྟོས་

(91) N: ལྟོབ་

(92) D: ཉི་ཡིད་ན་

(93) P,N: པར་

(94) D: དག་

(95) C: -པ་

(96) D,C: གྲོལ་

(97) D: སྐྲུ་

(98) N: གཉན་

(99) N: ལྡེའ་

(100) C: པ་?

(101) N: གཡས་ཤེས་?

(102) P: ཅེས་

(103) P,N: པོར་

(104) C: གཟུག་

(105) P,N: བརྟན་

(106) N: སྟ་

(107) N: མེད་པ་གང་

(108) P: ཕོག་

(109) N: མད་

(110) N: ཞ་

(111) D,C: མི་ལྡན་……ཚོད་

(112) N: གཟགས་

(113) P: སྟན་

(114) N: ཁྲུ་

(115) P,N: ཕྱིའི་

(116) N: ཕྱུགས་

(117) P,N: མོང་པ་ ;
C: མོངས་པ་

(118) N: ཕྱི་